

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2011-2014
DLA
GMINY DRAWNO**

opracowanie: mgr Elwira Wolender,
mgr Michał Dębowski

Spis treści:

1.	Wprowadzenie.....	3
2.	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3.	Ustawowe uwarunkowania formalno-prawne w zakresie ochrony dóbr kultury ...	4
4.	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	6
4.1	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	6
4.2.	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu	7
5.	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie gminy Drawno.....	10
5.1	Dokumenty wykonane na poziomie gminy o charakterze strategicznym....	10
5.2	Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy	12
5.3	Instrumenty finansowe	13
5.4	Akty prawne i dokumenty dotyczące ochrony przyrody	13
6.	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	14
6.1	Zarys historii obszaru gminy.....	14
6.2	Krajobraz kulturowy	16
6.3	Zabytki nieruchome	17
6.4	Zabytki ruchome	23
6.5	Zabytki archeologiczne.....	23
6.6	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	24
6.7	Dziedzictwo niematerialne.....	24
6.8	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	25
6.9	Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	26
6.10	Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	27
7.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń (analiza SWOT).....	29
8.	Założenia programowe Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Drawno	34
9.	Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	45
10.	Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	45
11.	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	46
11.1	Środki krajowe	47
11.2	Środki zagraniczne	49
12.	Realizacja i finansowanie przez samorząd lokalny zadań z zakresu ochrony zabytków.....	51
12.1	Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego	51
12.2	Samorząd powiatowy	51
12.3	Samorząd gminny	51
13.	Załączniki.....	52
14.	Literatura.....	53

1. Wprowadzenie

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Drawno jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy Drawno, natomiast celem opracowania jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami, zmierzających do poprawy stanu zachowania całokształtu krajobrazu kulturowego gminy.

Gminny program opieki nad zabytkami wskazuje na sposoby realizacji tych zadań poprzez planowe działania organizacyjne i finansowe, edukacyjne oraz promujące i upowszechniające wiedzę o dziedzictwie kulturowym gminy, w szczególności wśród jej mieszkańców.

Zasadniczą przesłanką opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami jest uznanie zasobów dziedzictwa kulturowego za istotny czynnik wpływający na kształtowanie się tożsamości lokalnej. Ponadto, poprawa stanu zachowania zabytków, w tym eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, właściwe wykorzystanie zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne, edukacyjne i gospodarcze, ma istotny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i poprawę jakości życia mieszkańców.

Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami wymaga udziału samorządów, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców i wspólnot lokalnych. Zaangażowanie wszystkich członków wspólnoty samorządowej powinno wynikać z przeświadczenia, że właściwie zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar gminy i przesądza o jej atrakcyjności. Zasadniczą rolę inicjującą i stymulującą należy przypisać Gminnemu programowi opieki nad zabytkami, który stanowi główny element polityki samorządowej w odniesieniu do lokalnego zasobu dziedzictwa kulturowego. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Ponadto program może być wykorzystywany przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Budowę niniejszego Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Drawno oparto metodologicznie na opracowaniu: „Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny”, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie, Warszawa 2008.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek wykonania gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z zapisu art. 87 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 162 poz. 1568).

Zgodnie z art. 87 ust. 2, gminny program opieki nad zabytkami ma na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, burmistrz reprezentujący gminę sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programu burmistrz sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

3. Ustawowe uwarunkowania formalno-prawne w zakresie ochrony dóbr kultury

Podstawowym aktem prawnym gwarantującym ochronę dziedzictwa kulturowego na terenie Polski jest Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, Nr 78 poz. 483). Zgodnie z art. 5, art. 6 i art. 86 Konstytucji, ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest:

- **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia programów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach (w szczególności art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 71, 89).

Art. 4 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami formułuje podstawowe obowiązki organów administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków, mające na celu m.in.:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ustawowy obowiązek opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego nakłada na samorząd gminny:

- **Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (tekst jednolity Dz.U. Nr 142 poz. 1591 z 2001 r. z późn. zm.)

W art. 7, ust. 1, pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym określone zostały zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”.

Uregulowania prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami zostały ponadto uwzględnione w wielu obowiązujących aktach prawnych :

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156 poz. 1118 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 261 poz. 2603 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określone zostały w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Strategiczne cele polityki państwa i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji zostaną sformułowane przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Do chwili obecnej krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jeszcze nie powstał. 10 maja 2004 r. zatwierdzone zostały przez Ministra Kultury:

- **Tezy do opracowania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Według tez Krajowy Program powinien uwzględniać m.in.:

- ocenę stanu zachowania poszczególnych grup zabytków,
- funkcjonowanie służb konserwatorskich,
- określenie celów i kierunków działań tworzących systemową ochronę i opiekę nad zabytkami (powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa),
- ocenę i wytyczne do systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami,
- określenie celów i kierunków edukacji na temat zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Drawno realizuje **w/w** Tezy w zakresie kompetencji samorządu gminnego.

Wśród innych dokumentów o charakterze strategicznym należy wymienić:

- **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004–2013** (Warszawa 2004)
- **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020** (Warszawa 2005)

Strategia została opracowana dla całego obszaru Polski z określeniem spójnych działań realizowanych w regionach. W ramach opracowania zostały wyodrębnione główne zadania i priorytety w dziedzinie kultury na lata 2004-2013.

Ochrona dziedzictwa kulturowego a w szczególności ochrona i rewaloryzacja zabytków zostały wyodrębnione jako jeden z pięciu obszarów strategicznych.

W dokumencie p.n. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 położono nacisk na kompleksową rewaloryzację zabytków oraz obiektów przemysłowych i powojkowych oraz ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne itp. a także na zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, inwentaryzację zabytków ruchomych i nieruchomych oraz promocję i budowę sieci informatycznych promujących kulturowe dziedzictwo regionów.

W tym zakresie Gminny program opieki nad zabytkami gminy Drawno wpisuje się w cele strategiczne Narodowej Strategii.

Podstawowym dokumentem służącym wdrożeniu celu Strategii, dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego jest:

- **Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”** (Warszawa 2004)

Celem strategicznym Programu jest kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz ochrona i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego w tym przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierającego ochronę i opiekę nad zabytkami.

W ramach realizacji celu strategicznego wyróżniono 2 priorytety:

- Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo.
- Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Cele Gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Drawno znajdują odzwierciedlenie w działaniach realizowanych w ramach Priorytetu 1., który stawia za cel poprawę stanu zachowania obiektów, ich adaptację i rewitalizację a także stworzenie warunków do wykorzystania ich atrakcyjności w turystyce oraz działaniach inwestycyjnych. Działania zakładają również poprawę warunków prawnych i organizacyjnych w zakresie dokumentacji i ochrony zabytków oraz stworzenie systemu zachęt dla jednostek zainteresowanych inwestowaniem w zabytki.

W ramach realizacji Priorytetu 2. przewidziane są działania zmierzające do podnoszenia kwalifikacji kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego oraz działania edukacyjne, popularyzacja dziedzictwa kulturowego a także ochrona przed nielegalnym wywozem zabytków za granicę.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020**

(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVII/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.),

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gminny program opieki nad zabytkami gminy Drawno jest zgodny z wyznaczonymi w SRWZ celami kierunkowymi,

zmierzającymi do rewaloryzacji przestrzeni urbanistyczno-architektonicznej, zachowania zabytków ruchomych i nieruchomych oraz wspierającymi inicjatywy podejmujące ochronę i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego. Wśród sześciu zdefiniowanych celów strategicznych SRWZ problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w czterech, w szczególności w zakresie rozwoju i promocji produktów turystycznych, rewitalizacji obszarów zurbanizowanych i wzmacniania tożsamości społeczności lokalnej oraz wspieranie działań aktywizujących rynek pracy.

W dokumencie uzupełniającym SRWZ p.t. Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Szczególną uwagę zwrócono na:

- przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną,
- ochronę krajobrazu naturalnego i kulturowego,
- dbałość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych.

- **Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku** (przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa nr XVI/147/2000 z 23.10.2000 r.)

W Strategii Rozwoju Turystyki przyjęto, że dziedzictwo kulturowe jest jednym z głównych generatorów rozwoju turystyki. Jednym z celów operacyjnych dokumentu jest: Rozwój edukacyjnej i integracyjnej funkcji turystyki w regionie. Wśród najważniejszych działań wymieniane są:

- Integracja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych regionu.
- Edukacja dzieci i młodzieży wokół walorów turystycznych regionu.
- Integracja środowisk wokół walorów turystycznych regionu.

Zakłada się rozwijanie różnych form turystyki miejskiej z wykorzystaniem atrakcyjnych elementów historii materialnej i niematerialnej regionu, prezentując je poprzez organizowanie warsztatów i pokazów dawnych rzemiosł, odtwarzanie wydarzeń z życia dawnych społeczności a także odkrywanie historii i zabytków miast i miasteczek.

Do koniecznych zadań służących realizacji celu wymienia się m.in. renowację obiektów zabytkowych, renowację i turystyczne zagospodarowanie zachowanych elementów zabytkowej zabudowy, terenów i obiektów powojennych, „popegeerowskich” i przemysłowych, renowację zabytkowych parków, restaurację zieleni miejskiej. Powyższe zadania znajdują odzwierciedlenie w Gminnym programie opieki nad zabytkami gminy Drawno.

Istotnym z punktu widzenia szerokiej dostępności do środków UE i ich ewentualnego wykorzystania na obszarze gminy Drawno jest:

- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013** uchwalony 22.11.2007 r.

Diagnoza w zakresie kultury i środowiska kulturowego wskazuje na jego duży potencjał w programach rozwojowych. Uznano, że krajobraz kulturowy to znakomite świadectwo burzliwej historii i ścierania się wpływów polskich, zachodnioeuropejskich i skandynawskich. Dziedzictwem są zachowane układy staromiejskie, zabytki sakralne, wsie z zachowanym przestrzennym układem historycznym i dominantami w postaci kościołów granitowych, ceglanych i ryglowych, a także zachowane zamki, układy poklasztorne, zespoły pałacowo-parkowe, które podkreślają odrębność kulturową regionu i posiadają unikalne wartości dla promocji turystyki. W diagnozie rozwoju turystyki podkreślono także deficyt w zakresie przystosowania obiektów zabytkowych do potrzeb turystyki.

Główną osią priorytetową dla zagadnień opieki nad zabytkami jest oś 5 – *Turystyka, kultura i rewitalizacja*. Celem głównym jest podniesienie atrakcyjności województwa poprzez rozwój turystyki, kultury oraz rewitalizacji obszarów zaniedbanych i zdegradowanych. W RPO zawarto uzasadnienie wyboru osi priorytetowej, jej cele oraz opis i główne kategorie beneficjentów.

- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego** uchwalony przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą nr XXXII/334/02 z dnia 26 czerwca 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego nr 60, z dnia 30.08.2002 r. poz. 1357).

Jednym z ważniejszych rozdziałów planu jest Dziedzictwo kulturowe. W rozdziale zawarte są informacje o zagrożeniach dla zabytków i zabytkowego krajobrazu, stan ochrony środowiska kulturowego wg stanu prawnego z 2000 r. w oparciu o ustawę z dnia 15.02. 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150) oraz ustalenia kierunkowe. W ustaleniach tych zawarto elementy polityki regionalnej ochrony i kształtowania środowiska kulturowego i przyrodniczego, wskazując na rewaloryzację jako narzędzie poprawy stanu fizjonomii krajobrazu, której celem jest osiągnięcie harmonijnego zagospodarowania przestrzeni w sensie funkcjonalnym i architektoniczno-estetycznym. W planie wskazano na potrzebę ochrony substancji zabytkowej nie objętej ustawową ochroną, ale stanowiącej faktyczną wartość obszaru województwa. Ustalono zalecenia do stosowania w planowaniu miejscowym, dotyczące zabudowy historycznej, zieleni komponowanej, zabytków archeologicznych i historycznych założeń przestrzennych, urbanistycznych i ruralistycznych. Wprowadzono system ochrony obszarowej środowiska kulturowego w postaci: rezerwatów kulturowych, parków kulturowych i obszarów kulturowych. W odniesieniu do części terytorium Gminy Drawno zaproponowano utworzenie *Drawieńskiego Obszaru Kulturowego*, jako narzędzia ochrony krajobrazu i zespołów zabudowy oraz zagospodarowania wyróżniającego się pod względem kulturowym terenu. Ponadto wskazano na narzędzia planowania miejscowego w postaci stref ochrony konserwatorskiej i stref ingerencji konserwatorskiej. Dla większej liczby wartościowych struktur przestrzennych zaproponowano utworzenie zespołów stref ochrony konserwatorskiej.

Ponieważ ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) wprowadza nowe formy ochrony

konserwatorskiej, które nie są tożsame z proponowanymi w Planie Projekt ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego do zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego zakłada utworzenie, w miejsce obszaru kulturowego *Drawieńskiego Parku Kulturowego* (uchwała Nr XXVIII/332/06 z dnia 27 marca 2006 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego).

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008 – 2012** (przyjęty uchwałą Nr XX/197/08 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 czerwca 2008 r.)

Na podstawie szczegółowej charakterystyki dziedzictwa kulturowego regionu zachodniopomorskiego oraz diagnozy stanu zachowania tegoż dziedzictwa określono cele i zadania, których realizacja powinna służyć zachowaniu, eksponowaniu i zahamowanie procesów degradacji środowiska kulturowego.

Za najistotniejsze cele perspektywiczne uznano:

- utrzymanie zabytków budujących krajobraz regionu,
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa,
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Jako główne założenie dla powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami wskazano ochronę zabytkowego krajobrazu kulturowego, który obok ochrony środowiska naturalnego powinien być najważniejszym celem publicznym polityki przestrzennej gminy. Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Drawno jest spójny z wyznaczonymi w WPOnZ celami ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, tj.:

1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.
2. Zachowanie i kształtowanie wartościowego środowiska antropogenicznego i zapewnienie jego trwałego użytkowania.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie gminy Drawno

5.1 Dokumenty wykonane na poziomie gminy o charakterze strategicznym

- **Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno na lata 2008 – 2015** (przyjęty uchwałą Nr XVI/105/08 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 25 kwietnia 2008 r.)

Jest to nowoczesny dokument o charakterze strategicznym określający kierunki działań oraz sposoby ich realizacji w odniesieniu do najważniejszych obszarów działalności gminy, w tym gospodarki, ochrony stanu środowiska naturalnego, rozwoju infrastruktury technicznej jak i społecznej oraz w zakresie poprawy warunków i jakości życia mieszkańców. Przy realizacji założeń programowych

wskazano na źródła finansowania wewnętrznego i zewnętrznego, pochodzące głównie z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. W ramach dokumentu dokonano analizy elementów zagospodarowania przestrzennego gminy, również w części dotyczącej stanu zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego. Wskazano przy tym na różnice wynikające ze struktury stanu władania w odniesieniu do obiektów zabytkowych. Wytypowano również obiekty zabytkowe o największym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego gminy.

- **Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Drawno na lata 2008 – 2015** (przyjęty uchwałą Nr XXIII/135/08 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 12 listopada 2008 r.)

Program Rewitalizacji jest dokumentem programowym o charakterze strategicznym, dającym szansę ubiegania się o środki unijne zarówno ze strony samorządu gminnego, jak i beneficjentów prywatnych dążących do ożywienia gospodarczego na zdegradowanych obszarach gminy. Wskazano na obszary, które będą podlegać działaniom rewitalizacyjnym. Poza czynnikiem społecznym kryterium wyboru był stan zachowania i zasób obiektów dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Drawno wpisuje się w wyznaczone cele szczegółowe Programu rewitalizacji, w szczególności w zakresie odnowy zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich, rewitalizacji zabytków, rozwój działalności kulturowej i turystycznej, poprawa estetyki przestrzeni oraz wizerunku miasta i gminy.

Programu rewitalizacji jest jednym z niezbędnych dokumentów do aplikowania przez gminę o środki finansowe z funduszy europejskich, w tym Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Poza wymienionym wyżej dokumentami o charakterze ogólnym istotne znaczenie mają

- **Plany Odnowy Miejscowości** przyjęte następującymi uchwałami Rady Miejskiej w Drawnie:
 - Uchwała Nr XXI/124/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Barnimie na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/125/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Brzeziny na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/126/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Dominikowo na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/127/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Kiełpino na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/128/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Konotop na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/129/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Niemieńsko na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
 - Uchwała Nr XXI/130/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Świąciechów na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,

- Uchwała Nr XXI/131/08 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Zatom na lata 2008-2015” z dnia 1 października 2008 r.,
- Uchwała Nr XXX/174/09 w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Drawno na lata 2009-2015” z dnia 27 marca 2009 r.

Plany odnowy zawierają charakterystykę danej miejscowości, jej historię, analizę istniejących zasobów powiązaną z analizą mocnych i słabych stron miejscowości, planowane kierunki rozwoju i przedsięwzięcia wraz z szacunkowym kosztorysem i harmonogramem planowanych działań. Duży nacisk został położony zwłaszcza na wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego i zasobów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb rozwoju turystyki i rekreacji.

5.2 Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Drawno** (Uchwała Nr IV/28/98 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 30 grudnia 1998 r.)
- **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego umożliwiają prowadzenie polityki przestrzennej na obszarze gminy. Wyznaczają m.in. obszary o różnym stopniu ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu oraz ustalają dla nich zasady użytkowania oraz wyznaczają formy ich ochrony.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Drawno definiuje zasób lokalnego środowiska kulturowego, który tworzą m.in. walory i wartości historycznej zabudowy i zagospodarowania oraz unikatowe walory krajobrazu przyrodniczo-kulturowego. Wskazane zostały zasoby środowiska kulturowego podlegające ochronie prawnej lub proponowane do objęcia ochroną. W pkt 4.1 wyznaczono strefy szczególnej ochrony wartości przyrodniczo-kulturowych, gdzie zabudowa i zagospodarowanie podlega specjalnemu kształtowaniu. Do najważniejszych obszarów polityki przestrzennej gminy zaliczono:

- obszary przyrodniczo-kulturowe, do których zalicza się: parki podworskie, cmentarze o wartości historycznej. Dla w/w obszarów obowiązuje rewaloryzacja substancji oraz kształtowanie zabudowy i zagospodarowania wg wytycznych konserwatorskich,
- obszary kulturowe, których zagospodarowanie regulowane jest wytycznymi konserwatorskimi. Wyróżniono następujące obszary: obszar staromiejski Drawna ze strefą ochrony konserwatorskiej, zespoły zabudowy rezydencjonalnej i folwarcznej, obszary występowania budynków i obiektów o wartości historycznej wpisane do rejestru lub proponowane do objęcia ochroną. W obszarach tych w kształtowaniu zagospodarowania należy zapewnić: zagospodarowanie wg wytycznych konserwatorskich, rewaloryzację zabudowy i zagospodarowania w procesie modernizacji i restrukturalizacji, ochronę i eksponowanie obiektów o wartościach historycznych z rewaloryzacją lub przesłaniem obiektów dysharmonijnych w ramach procesów przekształceń i rozwoju zagospodarowania w ich sąsiedztwie.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego aktualnie obowiązują na niespełna 5 % terytorium gminy. Plany miejscowe dotyczą głównie terenów niezainwestowanych, przeznaczonych pod inwestycje infrastrukturalne lub związane z budownictwem lotniskowym. W związku z powyższym w zapisach dotychczas uchwalonych planów miejscowych nie wyznaczono obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską. W sposób dostateczny jest natomiast zapewniony wymóg kontynuacji cech i funkcji nowej zabudowy oraz dostosowania zagospodarowania terenu do charakteru lokalnego krajobrazu kulturowego.

5.3 Instrumenty finansowe

- **Uchwała Nr IV/27/07 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 16 lutego 2007 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków**

Podstawą podjęcia uchwały jest art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Uchwała określa m.in. warunki ubiegania się o dotację, tryb postępowania z wnioskiem oraz zasady rozliczenia dotacji. Zakres prac lub robót budowlanych przy zabytku objętych dofinansowaniem został określony na podstawie art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wysokość dofinansowania określono na 15 % ogółu nakładów koniecznych na wykonanie prac lub robót.

Treść uchwały – **załącznik nr 4.**

5.4 Akty prawne i dokumenty dotyczące ochrony przyrody

Ze względu na charakterystykę zasobów przyrodniczo-kulturowych na obszarze gminy Drawno decydujące znaczenie ma realizacja polityki w zakresie ochrony przyrody. Drawieński Park Narodowy wraz otuliną utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 1990 r. (Dz.U. z 1990 r. Nr 26, poz. 151, z późn. zm) zajmuje ponad 70 % powierzchni gminy (w tym obszar parku: 1826 ha).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.) wymienia wartości kulturowe jako grupę zasobów, która podlega ocenie oraz obowiązkowi opracowania koncepcji ochrony przy sporządzaniu planu ochrony dla parku narodowego (art. 20 ust. 2). Do tej pory pomimo powstania kilku projektów Planów Ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego dokument nie został do tej pory ustanowiony przez Ministra Środowiska. W celu oceny oraz ochrony zasobów kulturowych w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego na zlecenie dyrekcji parku powstał „Operat Ochrony Zasobów Kulturowych Drawieńskiego Parku Narodowego wraz z Otuliną” wykonany przez Wielkopolski Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Poznaniu w latach 1998-1999. Dokument zawiera szczegółową charakterystykę zasobu kulturowego w granicach parku oraz syntezę wartości kulturowych pomocną przy formułowaniu założeń ochrony.

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Analiza ma na celu zwięzłą charakterystykę zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy. Charakterystyka obejmuje całość dziedzictwa kulturowego gminy z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego, poszczególnych typów i rodzajów zabytków oraz dziedzictwa niematerialnego.

6.1 Zarys historii obszaru gminy

Złożony krajobraz kulturowy obszaru dzisiejszej gminy Drawno ukształtował się w wyniku burzliwych dziejów pogranicza trzech państw: Pomorza, Brandenburgii i Wielkopolski. Pograniczny charakter terenu został utrwalony w kolejnych podziałach administracyjnych tych ziem i jest czytelny do dnia dzisiejszego.

Pierwsze ślady działalności człowieka na terenie ziemi drawieńskiej pochodzą z późnego paleolitu (ok. 9 tys lat temu). Ciągłość napływu różnorodnych grup kulturowych zapewniała rzeka Drawa. O atrakcyjności terenu przesądzała duża ilość rzek, jezior i lasów oraz dogodne ukształtowanie terenu sprzyjające osadnictwu. Proces osadniczy został zahamowany dopiero w okresie wędrówek ludów. Ponowne zasiedlenie obszaru pomiędzy Drawą a Iną i Małą Iną miało miejsce począwszy od VII w., kiedy ziemie pomiędzy Odrą i Wisłą zasiedlane były przez plemiona słowiańskie. Okolice ziemi choszczeńskiej znalazły się w strefie oddziaływań plemion pomorskich, które pozostawiły po sobie trwałe ślady osadnicze w postaci wsi i grodów obronnych. Przypuszcza się, że szereg nazw miejscowości na terenie dzisiejszej gminy Drawno posiada słowiański rodowód (np. Zatom, Dominikowo, Niemieńsko, Kiełpino). Położenie pomiędzy dwoma jeziorami połączonymi rzeką i leśne otoczenie przesądziły o walorach obronnych Drawna, gdzie pomiędzy wiekiem X a XIII funkcjonował gród słowiański. W X wieku obszar dzisiejszego Drawno wraz z całym Pomorzem Zachodnim został włączony do państwa polskiego przez Mieszka I. Na okres XI-XII wieku przypada rywalizacja o ziemię choszczeńską pomiędzy Piastami a książętami pomorskimi, którzy dążyli do usamodzielnienia swojego władztwa na tych terenach. Od połowy XIII w. rozpoczęła się stopniowa ekspansja margrabiów brandenburskich, którzy ostatecznie opanowali cały teren aż po Gwdę na wschodzie, w 1296 roku po śmierci Przemysła II.

Zajęte ziemie weszły w skład Marii Brandenburskiej tworząc tzw. Nową Marchię. Wówczas Drawno przeszło we władanie rycerskiego rodu Wedlów, którzy na terenie dawnego grodziska wzniesli zamek. Wedlowie zmienili nazwę dawnej osady na *Wedele*. Nazwa ta po raz pierwszy pojawia się w źródłach pisanych w 1313 r., jeszcze w XIV w. zmieniona na *Neu Wedel*, do 1945 r. – *Neuwedel*. Okres późnego średniowiecza był czasem ciągłej walki militarnej pomiędzy rywalami politycznymi dążącymi do dominacji nad Ziemią Drawieńską. Z rąk Marchii Brandenburskiej Drawno przeszło pod panowanie Luksemburgów, w 1402 roku sprzedano je Zakonowi Krzyżackiemu, a następnie elektorowi brandenburskiemu. W czasach pomorsko-brandenburskiego konfliktu o sukcesję szczecińską (w latach 1466-1472) Drawno znalazło się pod panowaniem pomorskim. Długotrwałe konflikty militarne na tym obszarze oraz ciągłe zmiany przynależności polityczno-administracyjnej nie sprzyjały rozwojowi i trwałości osadnictwa. Wpływała też na to charakterystyka silnie zalesionego terenu Puszczy, ubogiego w urodzajne gleby sprzyjające rolniczemu wykorzystaniu terenu.

Odrodzenie osadnictwa na Ziemi Drawieńskiej przypada na wiek XVI i jest efektem akcji kolonizacyjnej zainicjowanej przez właściciela Puszczy Drawskiej – Rüdigera von Wedel. W tym czasie powstały liczne folwarki i skupione wokół nich wsie, w tym: Brzeziny, Niemieńsko, Dominikowo, Rościn. Okres ten jest związany ze zdecydowanym wypieraniem żywiołu słowiańskiego przez napływową ludność germańską.

Ważnym wydarzeniem dla historii całego regionu było przyjęcie reformacji. W 1536 roku zgodę na wprowadzenie luteranizmu uzyskały władze Choszczna.

Podczas wojny trzydziestoletniej (1618-1648) Drawno zostało obłożone kontrybucją wojenną, co niekorzystnie odbiło się na rozwoju gospodarczym miasta, choć wyłaconą kwota była najniższą spośród wszystkich miast w powiecie choszczeńskim. Kataklizmem dziejowym okazało się dla Drawna spustoszenie miasta przez wojska Szwedzkie, a zwłaszcza pożar całego miasta w 1690 r., który strawił większość drewnianej zabudowy miasta, a także mury obronne i zamek. Zniszczenie miasta zbiegło się w czasie z utratą wpływów dotychczasowych właścicieli miasta na korzyść coraz bardziej wyklarowanego samorządu miejskiego. Od roku 1752 można mówić o całkowitym usamodzielnieniu się Drawna spod władzy Wedłów.

Wzrost potęgi państwa pruskiego i rozbiory Polski przyczyniły się do tego, że Nowa Marchia stała się pomostem gospodarczym łączącym Niemcy z obszarami zagarniętymi.

W drugiej połowie XVIII w. miała miejsce kolejna duża akcja kolonizacyjna w wyniku której powstały wokół Drawna nowe przysiółki i folwarki – między Drawnem a Świętuchowem: Kępa Maciejów, Sambor, Brac, Bagnica, od strony wschodniej: Zdanów, Borki, Zacisze, Janków i Rzędziny, na południu: Karpinek, Borowiec, Drawnik, Barników i Rzepisko, na wschodzie: Sieniawa i Kawica. Ostatni etap osadnictwa przypadł w okolicach Drawna na lata 1807-1833. Powstały wówczas folwarki: Jażwiny, Konotop i inne w Puszczy Wedlowskiej.

Samo miasto ucierpiało w wyniku pożaru w 1805 r. i konieczności wypłaty kontrybucji w związku z pobytem w mieście wojsk francuskich. Po zwolnieniu z tego obowiązku Drawno odbudowana w większej części do 1813 r. W wyniku ustaleń Kongresu Wiedeńskiego kończącego okres wojen napoleońskich zreformowano m. in. struktury administracyjne państwa pruskiego. Podział na powiaty – jednakowe pod względem terytorialnym, ludnościowym i ekonomicznym – znacznie wpłynął na krajobraz kulturowy. Powiaty stały się bardzo trwałym elementem kultury politycznej i gospodarczej państwa pruskiego, dzięki którym stworzono czytelną strukturę osadniczą z instytucjami publicznymi o charakterystycznych formach architektonicznych, komunikacją lokalną i nowoczesnym prawem budowlanym. Obszar dzisiejszej gminy Drawno wszedł w skład wchodził w skład powiatu choszczeńskiego (Kreis Arnswalde) w rejencji frankfurckiej. Od pocz. XVIII w. głównym źródłem utrzymania miejscowej ludności oprócz rolnictwa było tkactwo, które utrzymało się w Drawnie do ok. 1800 r. Dopiero w XIX w. nastąpił nieznaczny rozwój lokalnego przemysłu związanego z przetwórstwem drewna i mleka. W mieście powstała również fabryka wyrobów ceramicznych, hamernia, kuźnica stalownicza, kaflarnia i sieciarnia - jedna z nielicznych istniejących wówczas na terenie Rzeszy. Jednocześnie nastąpił znaczny wzrost liczby mieszkańców, a co za tym idzie rozwój ruchu budowlanego. Istnienie w pobliżu Drawna pokładów glin przyczyniło się do postania lokalnych cegielni. W 1860 r. naliczono ich aż siedem. W pocz. XX w.

mieszkało w Drawnie trzykrotnie więcej ludzi niż na pocz. XIX w., mimo że liczne pożary miasta miały negatywny wpływ na liczbą ludności. Obok przeważającej ludności ewangelickiej w Drawnie mieszkała niewielka mniejszość żydowska i katolicka. Żydzi, których liczebność w 1859 r. sięgnęła 192 mieszkańców mieli w Drawnie swoją synagogę i szkołę.

Od połowy lat 30-tych w związku z wewnętrzną sytuacją Niemiec na terenie powiatu choszczeńskiego zaczęto lokować inwestycje związane z infrastrukturą wojskową, takie jak: koszary, poligony, składy wojskowe. W okolicy Drawna wybudowano składy amunicji i magazyny paliw płynnych. Tereny te były miejscem niewolniczej pracy dla tysięcy robotników przymusowych przywiezionych z terenów okupowanych. Krwawe walki w okolicy Drawna miały miejsce począwszy od stycznia 1945 r., co było związane z postępującymi działaniami Armii Czerwonej na froncie wschodnim. Oficjalnie Drawno zostało zdobyte 12 lutego. Zniszczenia wojenne Drawna szacuje się na 25 % przedwojennej zabudowy. Masowa ewakuacja ludności niemieckiej miała miejsce od stycznia 1945 r., choć bezpośrednio po wojnie Drawno zamieszkiwało jeszcze ok. 260 Niemców. Na ich miejsce przybyli następnie nowi osadnicy, głównie ze wschodu i Polski centralnej. W historii Drawna rozpoczął się nowy okres związany z rządami administracji Polskiej.

W powojennej historii Drawna czytelne pozostało peryferyjne położenie gminy, mimo licznych reform administracyjnych w dalszym ciągu położonej na granicy województw. To peryferyjne położenie jak i brak identyfikacji napływowej ludności ze spuścizną i dziedzictwem kulturowym „ziem odzyskanych” wpłynęły hamująco na rozwój tych ziem. Jednakże nieznacznie przekształcony krajobraz kulturowy i przyrodniczy, będący efektem ograniczonej działalności człowieka na tych terenach, stał się niezaprzeczalnym atutem Ziemi Drawieńskiej i ważnym elementem promocji turystycznej gminy. Wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku otworzyło przed gminą Drawno nowe możliwości autopromocji, związanej z polityką regionalną struktur europejskich i wspieraniem rozwoju lokalnych społeczności.

Szczegółowe opracowanie historii miasta Drawna i okolic zawiera opracowanie pt. „Drawno i okolice” autorstwa Grzegorza Jacka Brzustowicza, Granowo-Poznań 1998 r.

6.2 Krajobraz kulturowy

Gmina Drawno położona jest w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego i jest jedną z sześciu gmin powiatu choszczeńskiego. Południowa granica gminy jest jednocześnie granicą województwa zachodniopomorskiego. Gmina graniczy od strony pld. z gminami Bierzwnik i Dobiegniew, od ptn. z gminami Kalisz Pomorski i Recz, od zach. z gminą Choszczno i od wsch. z gminą Człopa i Tuczno. Powierzchnia gminy wynosi 321 km², z czego tereny leśne zajmują 68% powierzchni gminy, a użytki rolne 23%. Geograficznie gmina położona jest na Równinie Drawskiej, na zachodnim skraju Puszczy Drawskiej. Przez gminę przepływa rzeka Drawa i jej odnoga – Korytnica. Na pld. od Drawna, wzdłuż brzegów Drawy wytyczony został fragment Drawieńskiego Parku Narodowego. Najwyższa forma prawnej ochrony przyrody ma na celu zachowanie cennych ekosystemów rzecznych, jeziornych i leśnych. DPN jest najcenniejszym z europejskich obiektów przyrodniczych, które chronią krajobraz młodoglacjalnych równin sandrowych ukształtowanych w ostatniej fazie lodowacenia bałtyckiego. Wyjątkowo bogaty krajobraz przyrodniczy gminy łączy się w sposób unikalny z

walorami kulturowymi. Na krajobraz kulturowy gminy Drawno składają się wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka utrwalone zarówno w pojedynczych obiektach i zespołach budowali, działach sztuki i rzemiosła jak i w zachowanych elementach zagospodarowania przestrzeni, na który składają się krajobrazy miejskie i wiejskie. Decydujący wpływ na stan zachowania krajobrazu kulturowego gminy miały złożone dzieje pogranicznych terenów Ziemi Drawieńskiej, liczne wojny i dziejowe kataklizmy. W tym kontekście decydujący był rok 1945. W wyniku II wojny światowej zniszczeniu uległy nie tylko zabytki architektury, rozproszeniu uległy cenne ruchomalia, ale w sposób drastyczny przerwana została ciągłość kulturowa ziem kształtowana od czasów średniowiecza. Zadecydowała o tym akcja repatriacji ludności cywilnej z terenów Polski wschodniej i centralnej, która wraz z zasiedlaniem tych ziem przywozła ze sobą mieszankę tradycji i kultur, w znacznym stopniu oderwaną od spuścizny historycznej tego obszaru. Znacznie spadła ilość mieszkańców, wiele zagród opustoszało, niektóre mniejsze miejscowości, zwłaszcza niewielkie osady uległy całkowitej likwidacji. Ponadto negatywnym zjawiskiem był brak identyfikacji kulturowej nowych mieszkańców z zasiedlanymi terenami, który skutkowałam brakiem poszanowania zastanych zasobów kulturalnych, a w pierwszej fazie wręcz metodycznym niszczeniem materialnych śladów znieprawionej kultury. W ostatnim czasie, na skutek zmiany świadomości i wymiany pokoleniowej następuje zmiana postaw społecznych w tym zakresie, o czym świadczy zwiększające zaangażowanie lokalnej społeczności w ochronę regionalnego zasobu kulturowego i pogłębiająca się identyfikacja z „małą ojczyzną”. Niekorzystnym zjawiskiem jest natomiast „boom inwestycyjny” związany z przemianami ustrojowymi, skutkujący brakiem poszanowania zastanego dziedzictwa. Proces niekorzystnych zmian dotyczy zwłaszcza niezgodnych z zasadami konserwatorskimi inwestycji budowlanych przyczyniających się do zatarcia wartości zabytkowych historycznych budowli, zespołów budowlanych i zagospodarowania przestrzeni. Historyczna zabudowa, co do której zaniechano jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej charakteryzuje się natomiast pogarszającym się stanem technicznym.

Pomimo zniszczeń wojennych i opisanych powyżej zjawisk społeczno-gospodarczych obszar gminy zachował wiele elementów zagospodarowania waloryzujących lokalny krajobraz kulturowy. O jego wartości przesądzą zwłaszcza założenia osadnicze, charakteryzujące się dużym stopniem zachowania historycznej struktury przestrzennej.

6.3 Zabytki nieruchome

- **Historyczne układy przestrzenne**

- **założenia urbanistyczne:** Jedynym założeniem urbanistycznym na terenie gminy jest miasto Drawno. Miasto położone jest na równinie Drawieńskiej, nad rzeką Drawą, pomiędzy Dwoma jeziorami: Dubie i Rudno (Grażyna). Pierwsze ślady obecności człowieka datują się na neolit. W X w. powstał tu najprawdopodobniej gród obronny, na miejscu którego w XIII-XIV w. ród Wedłów, popierający margrabiów brandenburskich, zbudował warowny zamek. Obok zamku od strony płn.-zach. powstało ufortyfikowane miasto. Lokacja miasta przez Wedłów nastąpiła w I poł. XIV w. na miejscu słowiańskiego podgrodzia. Układ urbanistyczny Drawna zdominowanego przez rodzinę Wedłów aż do poł. XVIII w. jest odzwierciedleniem prywatnego charakteru miejscowości. Osnowę

średniowiecznego układu urbanistycznego stanowiło skrzyżowanie dwóch głównych dróg – łączącej Drawno z Wielkopolską (droga Żółwino-Barnimie) z drogą łączącą miasto z Pomorzem (droga w kierunku Choszczna). Na skrzyżowaniu tych szlaków powstał rynek z położonym w płn. narożniku kościołem. Szachownicową siatkę ulic tworzyły ulice biegnące z płn. na płd. przecinające się z ulicami Poprzeczną i Sienkiewicza. Granice rozplanowania wyznaczały ulice przymurze (obecna Ogrodowa, Kościelna, Szpitalna, Jeziorna). Wewnątrz muru plan miasta zbliżony był do trapezu. Miasto było otoczone obwarowaniami z kamienia polnego z dostępem zapewnionym przez trzy bramy: Polską, Nową i Kamienną. Poza tym w ciągu murów znajdowało się 12 wież z otworami strzelniczymi. Na skutek licznych kataklizmów dziejowych cenna zabudowa miejska uległa przekształceniom lub przestała istnieć. W XVIII w. z większą częścią murów obronnych została rozebrana, zamek był znacznie zrujnowany, a kościół przebudowano. Wytworzony w średniowieczu układ przestrzenny zachował się w niezmiennym stanie do 1945 r. Przekształceniom ulegała natomiast zabudowa w obrębie miejskich kwartałów. Od poł. XIX w. nastąpił dalszy rozwój przestrzenny miasta związany z rozwijającym się przemysłem i wzrostem liczby mieszkańców. Miasto rozwijało się w kierunku zach. (ul. Kolejowa i Pomorska) oraz płd. (ul. Choszczeńska), gdzie ulokowano też nowy cmentarz ewangelicki.

Miasto zachowało historyczny układ przestrzenny w postaci średniowiecznego założenia urbanistycznego objęty ochroną prawną na mocy wpisu do rejestru zabytków. W okresie powojenny zaszły niekorzystne zmiany polegające na degradacji zabytkowej przestrzeni. Rażąca jest zwłaszcza dysharmonijna zabudowa dawnego kwartału przyrynkowego oraz spore luki w historycznej zabudowie tworzące niezagospodarowane place i otwarcia widokowe obce dla charakteru zwartej zabudowy miejskich kwartałów. Pomimo niekorzystnych procesów zachowane są pierwotne przebiegi ulic, czytelny historyczny podział parcelacyjny oraz duży udział zabudowy historycznej w strukturze przestrzennej miasta. Jedynym zachowanym fragmentem zabytkowych obwarowań z okresu średniowiecza są relikty kamiennego muru usytuowane na granicy posesji nr 33 i 29, po południowej stronie ul. Choszczeńskiej.

- **założenia ruralistyczne:** Istniejąca na terenie gminy sieć osadnicza wykształciła się zasadniczo w ciągu XIII i XIV w. Średniowieczną metrykę posiadają następujące miejscowości: Barnimie, Brzeziny, Chomętowo, Dominikowo, Kiełpino, Niemieńsko, Święciechów, Zatom i Żółwino. Miejscowości te w większości zachowały czytelne historyczne układy przestrzenne. Dwa główne typy reprezentowane są przez owalnicę (Brzeziny, Dominikowo, Żółwino) i wielodrożnicę (Barnimie, Zatom), rzadziej występują ulicówki (Święciechów). Wiele z tych miejscowości już przed połową XIV w. wzmiankowanych jest w źródłach jako opustoszałe. Ponowne zasiedlenie wsi nastąpiło na skutek akcji kolonizacyjnej przeprowadzonej w latach 1551-1565 przez Rüdigera von Wedel – właściciela puszczy Drawskiej. Na nowo powstały m.in. Brzeziny, Niemieńsko, Dominikowo, Rościn. Kolejna duża akcja lokacyjna miała miejsce w II poł. XVIII w. w ramach tzw. kolonizacji fredrycjańskiej. W tym czasie nastąpiła zwłaszcza rozbudowa sieci osadnictwa folwarcznego. Powstały nowe folwarki lub rozbudowano istniejące we wsiach: Borowiec, Kiełpino, Święciechów. Kolejne założenia folwarczne datują się na I poł. XIX w. Należą do nich majątki w

Konotopiu, Jażwinach, Niemieńsku i niewielki folwark w Sieniawie. Specyficznym typem osadniczym na omawianym terenie są kolonie: Kolonia Barnimie, Kolonia Borowiec, Kolonia Gack, Karpinek.

Wiele faz rozwoju przestrzennego wsi na terenie Ziemi Drawieńskiej wpłynęło na heterogeniczny charakter większości układów ruralistycznych charakteryzujących się czytelnymi nawarstwieniami chronologicznymi. Do najczytelniejszych i najlepiej zachowanych należą wielodrożnice w Barnimiu i Zatomiu oraz owalnice w Brzezinach, Dominikowie i Żółwinie.

• **Architektura sakralna**

Zabytki architektury sakralnej są najważniejszymi elementami waloryzującymi krajobraz kulturowy poszczególnych miejscowości. Świątynie pełnią rolę dominant architektonicznych w obrębie historycznych układów przestrzennych. Obiektem o największej randze, charakteryzującym się najbogatszą formą architektoniczną jest kościół parafialny w Drawnie. Budowla powstała w XV w., prawdopodobnie na miejscu wcześniejszej świątyni. Na skutek licznych pożarów i przebudów kościół zatracił pierwotne cechy stylowe. Charakterystycznym elementem pejzażu Drawna jest masywna ryglowa wieża, dobudowana do korpusu kościoła po 1800 r.

Na terenie gminy zachowały się zabytkowe kościoły pochodzące z okresu średniowiecza. Do najcenniejszych należy XV-wieczny kamienny kościół w Barnimiu z drewnianą wieżą oraz pochodzący z ok. 1600 r. kościół w Dominikowie z wieżą wykonaną w konstrukcji szkieletowej. Do nowożytnych świątyń zalicza się XVIII-wieczny kościół w Brzezinach, pierwotnie szachulcowy, obecnie murowany z nabitymi deskami imitującymi rygle. W XIX w. powstał neogotycki kościół w Żółwinie, wybudowany prawdopodobnie na miejscu średniowiecznej świątyni. Ciekawym przykładem adaptacji obiektów przemysłowych na funkcje sakralne jest kaplica w Kiełpinie mieszcząca się w budynku dawnej gorzelnii.

Nie zachowały się kościoły w Nowej Korytnicy, Rościnie, Święciechowie i Zatomiu. Kościół w Święciechowie wybudowano w pierwotnym miejscu i formie zbliżonej do świątyni historycznej, natomiast kościół w Zatomiu wzniesiono od podstaw według współczesnego projektu niekorespondującego z tradycyjną zabudową wsi.

• **Architektura mieszkalna i gospodarcza**

Obszar gminy charakteryzuje się dużym udziałem historycznej zabudowy w strukturze przestrzennej miasta i wsi. Niestety większość zabudowy mieszkalnej i gospodarczej znajduje się w stanie technicznym wymagającym remontu. Niekorzystny obraz pogarszają błędnie wykonane remonty i modernizacje, które nierzadko doprowadzają do całkowitego zatarcia walorów zabytkowych obiektów.

Do najcenniejszych przykładów zabudowy świeckiej na terenie miasta Drawno należy dawny dom pastora (ob. plebania), relikty zamku Wedłów na wzgórzu zamkowym, budynek dawnego sądu (ob. Urząd Miasta), poczta przy ul. Kolejowej, szkoła przy ul. Szkolnej oraz cenne zespoły zabudowy mieszczańskiej (ul. Ogrodowa, Szkolna, Kościuszki, Sienkiewicza, Jeziorna, Pomorska, Choszczeńska i Kolejowa).

Wśród zabudowy wiejskiej wyróżnia się takie obiekty jak: szkoły (bliźniacze ceglane budynki w Brzezinach i Dominikowie oraz późniejszy budynek szkoły w Kiełpinie) i plebanie. Charakterystyczna jest zabudowa zagrodowa z kalenicowo ustawionym

szerokofrontowym budynkiem mieszkalnym, który od drogi oddziela ogródek kwiatowy, ogrodzony drewnianym płotem. Budynki gospodarcze otaczają luźno lub w sposób zwarty podwórze. Rzadziej domy usytuowane są szczytem do drogi, czasem połączone ścianą szczytową z budynkiem gospodarczym (Barnimie, Dominikowo, Konotop). Oryginalną cechą, wzbogacającą o nowe wartości zastany krajobraz kulturowy jest zwyczaj malowania domostw – przede wszystkim drewnianych okiennic i płotów różnym zestawem kolorystycznym. Zwyczaj ten został przeniesiony przez polskich osadników z ich rodzinnych stron i mniej lub bardziej świadomie kontynuowany na nowych terenach. Obecnie zauważa się zamieranie tej tradycji.

- **Architektura rezydencjonalna**

Zabytkowe dwory i pałace na terenie gminy prezentują różny stan zachowania, w zależności od pełnionej funkcji i stanu władania. W najlepszym stanie jest okazały pałac w Brzezinach pełniący obecnie funkcję Domu Pomocy Społecznej, budowla z końca XVIII-wieku po powojennej odbudowie prezentuje bogate formy i wystrój architektoniczny. Do najciekawszych przykładów architektury rezydencjonalnej na terenie gminy należą dworki myśliwskie – szczególnie bogatą bryłą i finezją detali odznaczyła rezydencja Niemieńsko-Zamek użytkowana przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy oraz dworek w Borowcu użytkowany jako dom wypoczynkowy. W gorszym stanie technicznym pozostają: pałac w Podegrodziu, dwór w Sieniawie, oficyna pałacowa w Barnimiu i nieużytkowany cenny pałac w Święciechowie. W/w obiekty charakteryzują się wysokim stopniem zachowania pierwotnej substancji zabytkowej. Niechlubnym wyjątkiem jest dwór w Jażwinach, który na skutek powojennych remontów utracił walory zabytkowe.

Pilnego zabezpieczenia i remontu wymaga popadający w ruinę cenny XVII-wieczny dwór w Kielpinie. W całkowitej runie znajdują się dwory w Chomętowie i Konotopiu, w Drawnie przetrwały relikty zamku Wedłów usytuowane na wzgórzu zamkowym. Całkowitej rozbiórce uległy siedziby w Barnimiu (ocalała jedynie oficyna mieszkalna), Rościnie i Niemieńsku.

Ciekawym obiektem architektury rezydencjonalnej znajdującym się na terenie obecnego Drawna, po wschodniej stornie Drawy jest budynek dworu będący pozostałością dawnego majątku Brückgut należącego od 1833 r. do rodziny Krügerów.

- **Zespoły folwarczne**

Do najlepiej zachowanych zespołów folwarcznych na terenie gminy należą folwarki XIX-wieczne folwarki w Święciechowie, Podegrodziu. Pomimo niezadowalającego stanu technicznego poszczególnych budynków gospodarczych zespoły prezentują wysoki stopień zachowania historycznej struktury przestrzennej i zabudowy. Zwłaszcza zabudowa folwarku w Święciechowie odznacza się wysokimi walorami architektonicznymi i starannym wykończeniem elewacji kamiennych budynków gospodarczych. Pozostałe zespoły folwarczne uległy mniejszym lub większym przekształceniom. Czytelny jest układ folwarku w Barnimiu, zachował się budynek rządcówki i oficyny pałacowej, pierwotna kompozycja dziedzińca zniekształcona przez wtórną zabudowę i ahistoryczne podziały parcelacyjne. Zabytkowe budynki gospodarcze w zespole dawnego folwarku w Chomętowie uległy daleko idącym przekształceniom. Ponadto częściowej rozbiórce uległy folwarki w Borowcu,

Kiełpinie, Konotopiu, Niemieńsku i Jażwinach. Nierzadko pozostały pojedyncze budynki gospodarcze nieużytkowane i pozostające w katastrofalnym stanie technicznym. Prawie całkowicie znikły folwarki w Rościnie (pozostał jedynie komin gorzelni), Karpinie, Sieniawie i Sówce. Ogólnie straty w zakresie architektury folwarczej na terenie gminy przedstawiają się bardzo poważnie. Dewastacja ocalałych założeń postępuje w przyspieszonym tempie po zlikwidowaniu PGR-ów. W porównaniu ze stanem zachowania podobnych założeń w województwie wielkopolskim ich stan przedstawia się tragicznie.

- **Zabytki techniki**

Gmina Drawno nie posiada na swoim obszarze wielu cennych zabytków techniki będących świadectwem rozwoju myśli technicznej. Analiza archiwalnego materiału kartograficznego wskazuje, że na terenie gminy znajdowały się liczne młyny, cegielnie i zakłady produkcyjne i przemysłowe, które nie przetrwały do naszych czasów. Do najciekawszych obiektów należy dobrze zachowany budynek młyna z 1908 r. w Gładyszu użytkowany obecnie przez prywatnego właściciela jako dom letniskowy. Nie zachowały się niestety maszyny i urządzenia młyńskie, turbina wodna i jaz został zdewastowany, ocalał jedynie dawny układ hydrotechniczny. Specyficzny jest relikw młyna papierniczego w Sówce. Nieznaczny rozwój przemysłu na tym terenie nastąpił w II poł. XIX w. Z ciekawszych zakładów produkcyjnych ocalały zabudowania dawnej fabryki wyrobów terakotowych „Etruria”, z której pochodzi najstarsza znana oferta handlowa krasnali ogrodowych z 1886 r. Ciekawym zabytkiem architektury przemysłowej są budynki gorzelni zachowane w zespołach folwarcznych w Niemieńsku i Kiełpinie (obecnie mieszczą się w niej mieszkania i kaplica św. Huberta), z gorzelni w Rościnie pozostał jedynie ceglany komin. Do zabytków związanych z rozwojem infrastruktury kolejowej należy zespół budynków stacyjnych w Drawnie oraz budynek dawnej stacji kolejowej w Kiełpinie przy nieczynnej linii kolejowej łączącej Choszczno z Kaliszem Pomorskim.

- **Cmentarze**

Na terenie gminy zewidencjonowano 31 historycznych cmentarzy, jednak tylko nieliczne zachowały walory zabytkowe. Dawne ewangelickie cmentarze znajdują się niemal we wszystkich historycznych miejscowościach, a niekiedy są jedynym śladem dawnych osad. Najwcześniej powstały cmentarze w miejscowościach gdzie od czasów średniowiecznych istniały kościoły: Barnimie, Brzeziny, Dominikowo, Święciechów, Żółwino. Prawdopodobnie późniejsze są cmentarze przy nieistniejących kościołach w Nowej Korytnicy i Rościnie. W końcu XVIII w. cmentarze przykościelne zaczęto zamykać ze względów sanitarnych i zakładano nowe nekropolie na obrzeżach miast i wsi. Około poł. XIX w. powstało wiele cmentarzy ewangelickich, z których większość została zamknięta po II wojnie światowej i uległa daleko idącej dewastacji. Nieliczne pozostają czynne i są wykorzystywane jako cmentarze komunalne. Stało się tak w Barnimiu, Brzezinach, Dominikowie, Drawnie i Zatomiu. Pozostałe cmentarze gminy ewangelickiej pozostaje nieużytkowana od czasu wojny. Na skutek braku bieżącej pielęgnacji zatarciu uległa pierwotna kompozycja założeń, a nierzadko nie są również czytelne ich historyczne granice. Obrazu zniszczeń dopełniła barbarzyńska dewastacja grobów, na nielicznych cmentarzach zachowały się skąpe fragmenty kamiennych nagrobków i żeliwnych krzyży, przeważnie przetrwał w lepszym lub gorszym stanie zabytkowy starodrzew.

W wielu przypadkach doszło do całkowitego zatarcia śladów dawnych założeń cmentarnych, których nie można rozpoznać w terenie (Podlesie, Rościn, Sówka, Jaźwiny). Charakterystyczne dla terenu gminy były cmentarze zakładane w lesie, w pewnym oddaleniu od osad ludzkich (Borowiec, Drawnik, Gack, Karpin, Rościn). Dziś są to miejsca trudno dostępne i mało czytelne ze względu na wchłonięcie historycznych założeń przez rozrastający się las. Ciekawym elementem krajobrazu kulturowego są również relikty dawnych cmentarzy rodowych, związanych przeważnie z dawnymi parkami dworskimi. Obecne są one w następujących miejscowościach: Brzeziny (zachowane nagrobki rodziny von Voss), Chomętowo (fundamenty grobowca), Kiełpino (rodziny von Marwitz, pojedyncze ślady nagrobków), Konotop (zachowana ceglana komora grobowa), Niemieńsko-Zamek (rodziny von Arnim), Podegrodzie (zachowane ceglane mauzoleum rodziny von Pentz), Rościn (płyta nagrobna Luisa Haase z 1884 r.).

Do niedawna w Zatomiu znajdował się pomnik poświęcony żołnierzom poległym podczas I wojny światowej, płyta pamiątkowa z podobnego pomnika zachowała się natomiast na terenie dawnego cmentarza przykościelnego w Brzezinach, kamień pamiątkowy upamiętniający poległych w Drawnie został natomiast wykorzystany jako element tzw. „kamienia pojednania”.

Do chlubnych wyjątków pokazujących modelowy sposób postępowania z dawnymi cmentarzami należy cmentarz komunalny w Drawnie i cmentarz rodowy w założeniu pałacowo-parkowym Niemieńsko-Zamek. W Drawnie w nieużytkowanej obecnie części dawnego cmentarza ewangelickiego zaaranżowano lapidarium skupione wokół pamiątkowego obelisku poświęconego pamięci przedwojennych mieszkańców miasta (dawny pomnik żołnierzy niemieckich poległych w I wojnie światowej), natomiast w Niemieńsku uporządkowano teren cmentarza rodowego rodziny von Arnim i ustawiono pomnik upamiętniający pochowanych tutaj dawnych właścicieli majątku.

W latach 80-tych i 90-tych została wykonana ewidencja cmentarzy. Należy stwierdzić, że stan większości historycznych nekropoli ulega pogłębiającej dewastacji. Dotyczy to zwłaszcza historycznych nagrobków traktowanych jako materiał budowlany oraz pozyskiwania złomu w postaci charakterystycznych dla tych ziem żeliwnych krzyży nagrobnych (np. zdewastowany ostatnio cmentarz w Karpinie). Teren dawnych cmentarzy, mimo że wiele z nich utraciło walory zabytkowe, a niektóre uległy całkowitemu zatarciu, powinien być traktowany z należytą godnością i podlegać ochronie polegającej na zachowaniu pamięci miejsca. Niedopuszczalne jest zagospodarowanie terenu kolidujące z dawną funkcją i powodujące degradację terenu. Należy przy tym pamiętać o możliwości zachowania się pod ziemią szczątków ludzkich.

• Układy zieleni komponowanej

Na terenie gminy zachowały się liczne parki związane z zespołami dworsko-folwarcznymi. Większość założeń parkowych powstało lub było przekształcanych począwszy od I poł. XIX w. w stylu krajobrazowym, eksponującym naturalne warunki terenu i otwarcia widokowe. Na omawianym terenie układy komponowane często w naturalny sposób łączą się z terenami leśnymi. Do najciekawszych założeń na terenie gminy należą parki w Barnimiu, Brzezinach, Chomętowie, Konotopie, Niemieńsku, Podegrodziu i Święciechowie. W zabytkowych parkach przeważa rodzimy skład gatunkowy drzew, licznie zachował się starodrzew, nierzadko o

cechach pomnikowych. Większość parków na terenie gminy nie jest należycie pielęgnowana i wymaga podjęcia pilnych działań rewaloryzacyjnych. Stosunkowo dobrze utrzymany jest park w Brzezinach, natomiast w stanie bardzo dobrym jest niewielki park przy pałacyku myśliwskim w Borowcu.

Charakterystyczne dla terenu dawnego państwa pruskiego są układy drożne z zachowanymi alejami drzew liściastych, najczęściej lipami, dębami, klonami, kasztanowcami i dębami. Historyczne aleje przydrożne są nie tylko cennym elementem przyrodniczym, ale stanowią również element waloryzujący krajobraz kulturowy. Drzewa podkreślają układy komunikacyjne i podporządkowanie folwarków i kolonii majątkom. Niestety, wiele z zabytkowych alei systematycznie znika z pejzażu tych ziem, a te istniejące nie są należycie pielęgnowane.

6.4 Zabytki ruchome

Zabytki ruchome z terenu gminy Drawno znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków (zewidencjonowano 23 obiekty) związane są wyłącznie z historycznym wyposażeniem kościołów. Do najcenniejszych zabytków, również w skali całego województwa, należą wyposażenia kościołów w Barnimiu i Dominikowie. Wysoką rangą artystyczną i bogatą snycerką odznaczają się tożsame typologicznie manierystyczne ołtarze z pocz. XVII w. oraz bliźniacze ambony z ostatniej ćw. XVI w. Zachowane wyposażenie kościołów wiąże się z fundacją Joachima i Hassona Wedłów z Drawna a ich pochodzenie z frankfurckim środowiskiem artystycznym. Cenna jest również płyta nagrobna z II poł. XVII w. należąca do pastora Mathiasa Schreibera, która przetrwała we wnętrzu kościoła w Barnimiu. Fragmentarycznie zachowało się również barokowe wyposażenie kościoła parafialnego w Drawnie. Mniejszą rangę prezentuje wystrój kościoła w Brzezinach, choć na uwagę zasługują dwa nagrobki dziecięce z poł. XIX w. ocalałe na terenie cmentarza przykościelnego.

6.5 Zabytki archeologiczne

Źródła archeologiczne stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Drawna. W ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski na terenie gminy Drawno zewidencjonowano w ramach badań terenowych 240 stanowisk archeologicznych (grodziska, osady, obozowiska, punkty i ślady osadnicze z okresu od epoki kamienia (paleolitu) do okresu nowożytnego). Zarejestrowano dwa zabytki archeologiczne o własnej formie terenowej: grodzisko Podegrodzie-Drawnik (AZP: 35-17/87) z okresu średniowiecza oraz tzw. wzgórze zamkowe w Drawnie z relikami zamku z pocz. XIV w. (AZP: 35-17). Ostatnie badania archeologiczno-architektoniczne prowadzone w obrębie wzgórza zamkowego w Drawnie nie potwierdziły istnienia grodziska wczesnośredniowiecznego. Większość wczesnych śladów osadniczych oraz narzędzi krzemiennych i kamiennych znalezionych na terenie gminy datuje się na młodszą epokę kamienia (osadnictwo neolityczne). Duża grupa zabytków pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza. Ewidencja stanowisk archeologicznych prowadzona jest wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ewidencja stanowisk archeologicznych została opracowana jako część składowa gminnej ewidencji zabytków i znajduje się w posiadaniu gminy.

6.6 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Utworzenie placówki o instytucji o statusie muzeum z pewnością przekracza możliwości finansowo-organizacyjne gminy, nie jest zresztą w pełni uzasadnione, biorąc pod uwagę skromną ilość zabytków ruchomych o wysokiej randze artystycznej związanych z przeszłością Ziemi Drawieńskiej. Tym bardziej cenną inicjatywą władz lokalnych i miłośników historii Drawna i okolic jest utworzenie przy nowopowstałym Centrum Informacji Turystycznej w Drawnie regionalnej izby pamięci gromadzącej pamiątki przeszłości. Placówka o nieformalnej nazwie „Muzeum Ziemi Drawieńskiej” mieści się w odrestaurowanym w latach 2005-2007 budynku dawnego spichlerza, jej kustoszami są mjr Andrzej Szutowicz i p. Marian Twardowski. Zbiory eksponowane w „muzeum” stanowią pamiątki historyczne będące materialnym śladem przeszłości Ziemi Drawieńskiej. Duża część ekspozycji poświęcona jest przedwojennej historii tych ziem i ich mieszkańcom. Wśród eksponatów znajdują się archiwalne fotografie, stare numizmaty, zachowane pamiątki rodzinne itp. Kolejna część ekspozycji poświęcona jest polskim repatriantom i osobom zasłużonym dla Drawna. Placówka prezentuje nie tylko dawną i współczesną kulturę materialną i artystyczną, ale poprzez działania popularyzatorskie i edukacyjne służy budowaniu tożsamości i identyfikacji z regionem.

6.7 Dziedzictwo niematerialne

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

Przerwanie kulturowej ciągłości tych ziem i kultywowanej od pokoleń tradycji nastąpiło w roku 1945 w wyniku jednostronnej decyzji politycznej, w sposób niezwykle drastyczny. Wraz z przesiedleniem polskich repatriantów prowadzonej do 1947 r. w ramach akcji „Wisła” nastąpił masowy exodus ludności niemieckiej będącej dotychczasowym gospodarzem tych ziem. Konsekwencją tych wydarzeń była całkowita zmiana struktury części niematerialnej dziedzictwa tych ziem. Poza niewątpliwymi skutkami negatywnymi powstałej sytuacji, np. w postaci braku poszanowania i identyfikacji z zastanymi materialnymi składnikami krajobrazu kulturalnego regionu, należy dostrzec pozytywne przejawy związane kulturową syntezą powstałą na styku dziedzictwa niematerialnego i materialnego. Ciekawym przejawem takich procesów jest np. zauważony przez etnografów, przeniesiony z kresów wschodnich zwyczaj upiększania wiejskich zagród poprzez malowanie okiennic i płotów na różne kolory, związane z rodzinnym regionem osadników. Przejawem dziedzictwa niematerialnego są również ludowe obrzędy i zwyczaje, związane zwłaszcza z rytuałem religijnym, tj. obchody świąteczne i śpiew kościelny.

W kontekście ochrony dziedzictwa materialnego ważnym zagadnieniem jest potrzeba kontynuacji zanikających rzemiosł i wiedzy związanej z tradycyjnymi technikami budowlanych, niezbędnych przy renowacji zabytków.

Istotne jest również utrwalanie w świadomości społecznej tzw. tradycji miejsca dotyczącej lokalizacji nieistniejących obiektów o istotnym znaczeniu dla historii, np. synagoga, cmentarze, elementy zabudowy starego miasta itp.

Ważne dla tożsamości kulturowej tych terenów, mimo przerwania jej ciągłości w 1945 roku, jest używanie i stosowanie – także w stosunku do nowo powstających zespołów zabudowy – polskich odpowiedników historycznych nazw miejscowych, np. ulic, placów. Wskazane jest inicjowanie nowego nazewnictwa lub zmian w istniejącym nazewnictwie promujących lokalną historię i lokalne tradycje. Związane jest to m. in. z upamiętnieniem i utrwaleniem w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem.

Do elementów dziedzictwa niematerialnego gminy można zaliczyć herb miasta i gminy Drawno, który nawiązuje do bogatej spuścizny historycznej tych ziem. Herb należy ocenić jako poprawny pod względem heraldycznym. Herb stanowi tarcza podzielona na dwie połowy pionowo w słup. Po lewej stronie (heraldycznie) na niebieskim tle znajduje się srebrny żuraw zwrócony w prawo (heraldycznie) i trzymający w szponach uniesionej prawej nogi żółty kamień. Po prawej stronie (heraldycznie) połowa czarnego zębatego koła na żółtym tle. Czarne zębate koło nawiązuje do herbu rodziny von Wedel, natomiast żuraw jest symbolem długowieczności, wzniosłości, szczęścia i pobożności.

6.8 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na podstawie art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Część zabytkowego zasobu gminy Drawno objęta jest ochroną konserwatorską na mocy wpisu do rejestru zabytków. Rejestr zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków osobno dla zabytków nieruchomych (księga rejestru A) i zabytków ruchomych (księga rejestru B). Zakres ochrony konserwatorskiej o oraz wymagania formalne dotyczące tej formy ochrony określa w/w ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przedmiot ochrony definiuje każdorazowo decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpisie zabytku do rejestru zabytków. Łączna ilość zabytków nieruchomych na terenie gminy Drawno wpisanych do rejestru zabytków obejmuje 15 obiektów, w tym jeden wpis obszarowy (teren Starego Miasta w Drawnie), 4 kościoły (Barnimie, Brzeziny, Dominkowo, Drawno), 7 innych zabytków architektury i 3 parki (Kiełpino, Konotop, Świąciechów) –**wykaz załącznik nr 1.**

Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są trzy zespoły zabytkowego wyposażenia kościołów w Barnimiu, Dominikowie i Drawnie oraz dzwon barkowy dzwon z kościoła w Brzezinach – **wykaz załącznik nr 2.**

Na obszarze gminy Drawno żaden zabytek archeologiczny nie został wpisany do rejestru zabytków.

Pozostały zasób zabytków gminy nie jest objęty innymi formami ochrony prawnej. Żaden zabytek nie został uznany za pomnik historii. Oceniając realnie zasób zabytkowy gminy nie można wskazać obiektów mogących pretendować do objęcia tą formą ochrony. Jak dotychczas nie został również utworzony park kulturowy. Projekt ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego do zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego zakłada utworzenie *Drawieńskiego Parku Kulturowego* dla ochrony wartościowego krajobrazu kulturowego Drawna i najbliższych okolic (uchwała Nr XXVIII/332/06 z dnia 27 marca 2006 r. o przystąpieniu do sporządzenia zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią zasadniczy instrument realizacji polityki przestrzennej gminy. Analiza zasobu dziedzictwa kulturowego i form ochrony, jakim ono podlega dowodzi, że miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią podstawowy narzędzie ochrony krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. Od formy i zakresu wytycznych konserwatorskich do planów miejscowych w dużym stopniu zależy ochrona krajobrazu kulturowego kraju. Ponieważ miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące na terenie gminy dotyczą wyłącznie terenów niezainwestowanych, przeznaczonych pod inwestycje infrastrukturalne i związane z budownictwem lotniskowym, nie zostały w nich uwzględnione zapisy dotyczące ochrony konserwatorskiej. Z punktu widzenia ochrony krajobrazu kulturowego gminy priorytetowym zadaniem powinno być opracowanie i uchwalanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru urbanistycznego Starego Miasta w Drawnie oraz układów ruralistycznych o zachowanej historycznej formie.

6.9 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Zasób gminnej ewidencji zabytków opracowanej w 2009 r. na zlecenie Gminy Drawno liczy 169 obiekty, zgodnie z listą jak w **załączniku nr 3.** Gminna ewidencja obejmuje głównie zabytki nieruchome, przede wszystkim zabudowę mieszkalną, użyteczności publicznej i sakralną, ponadto zabytkowe założenia folwarczne wraz zabudową rezydencjonalną i parkami oraz historyczne cmentarze. Odrębna ewidencja dotyczy stanowisk archeologicznych.

Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym. Powinna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Ponadto winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m. in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (np. zmiana bryły budynku, istotna zmiana kompozycji elewacji, likwidacja zabytkowego detalu

architektonicznego, otynkowanie ceglanych elewacji itp.). Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków czy ustanowienie parku kulturowego.

Należy podkreślić, że obiekty objęte gminną ewidencją zabytków, które nie figurują w rejestrze zabytków, nie uwzględnione jako chronione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz nie objęte innymi ustawowymi formami ochrony nie podlegają prawnej ochronie konserwatorskiej. Uwzględnienie ich wyłącznie w ewidencji ma charakter informacyjny, pomocny przy określaniu i ocenianiu zasobów zabytkowych na określonym terenie oraz przy opracowywaniu programów opieki nad zabytkami. Ponadto gminna ewidencja zabytków określa zabytki postulowane do wpisu do rejestru zabytków i wskazane do objęcia ochroną konserwatorską na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

6.10 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Ze względu na posiadane wartości historyczno-kulturowe największe walory zabytkowe posiadają następujące zespoły i obiekty:

- **Barnimie:**
 - układ ruralistyczny (wielodrożnica o metryce średniowiecznej),
 - kościół p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa (XIII-XV w.),
 - założenie folwarczne (1 poł. XIX w.),
- **Borowiec:**
 - dwór myśliwski (pocz. XX w.),
 - park dworski z końca XVIII w.,
- **Brzeziny:**
 - kościół p.w. Nawiedzenia NMP,
 - pałac (kon. XVIII w., XIX w.),
 - park pałacowy (pocz. XIX w.),
 - cmentarz rodowy (pocz. XX w.),
 - dawna szkoła (XIX/XX w.),
- **Chomętowo:**
 - ruiny pałacu (2 poł. XVIII w., XIX w.),
- **Dominikowo:**
 - układ ruralistyczny (owalnica o metryce średniowiecznej),
 - kościół p.w. Wniebowzięcia NMP (ok. 1600 r.),
 - dawna szkoła (II poł. XIX w.),
- **Drawno:**
 - zabytkowy układ urbanistyczny Starego Miasta,

- kościół p.w. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy (XV-XX w.),
- wzgórze zamkowe z reliktnami zamku (XIV w.),
- pastorówka (plebania, 4 ćw. XIX w.),
- spichlerz (obecnie CIT, 3/4 ćw. XIX w.),
- poczta (pocz. XX w.),
- budynek dawnego sądu powiatowego (obecnie ratusz, 4ćw. XIX w.),
- zespół zabudowy mieszczańskiej z przełomu XIX i XX w. przy ul. Kolejowej,
- dwór przy ul. Kolejowej 6 (1 poł. XIX w.),
- dawna fabryka wyrobów ceramicznych Etruria przy ul. Choszczeńskiej (2 poł. XIX w.),
- **Gładysz:**
 - młyn wodny (1908 r.),
- **Kiełpino:**
 - dwór (poł. XVII w.),
 - park (koń. XVIII w., pocz. XIX w.),
 - dawna gorzelnia w zespole folwarcznym (obecnie kaplica św. Huberta, ok. 1912 r.),
- **Konotop:**
 - ruina pałacu (pocz. XIX w.),
 - park (poł. XIX w.),
 - folwark (XIX/XX w.),
- **Niemeńsko:**
 - folwark (2 poł. XIX w.),
- **Niemeńsko-Zamek:**
 - pałac myśliwski (1922-1903 r.),
- **Podegrodzie:**
 - dwór (2 poł. XIX w.),
 - folwark (2 poł. XIX w.),
 - cmentarz rodowy (pocz. XX w.),
- **Sieniawa:**
 - dwór (2 poł. XIX w.),
- **Święciechów:**
 - pałac (pocz. XX w.),
 - folwark (pocz. XX w.),

- park (pocz. XIX w.),
- **Zatom:**
 - układ ruralistyczny (wielodrożnica o metryce średniowiecznej),
- **Żółwino:**
 - historyczny układ ruralistyczny (owalnica),
 - kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego (XV, XIX w.).

7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń (analiza SWOT)

Analiza SWOT (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities, **T**hreats) jest narzędziem stosowanym w analizie w celu przejrzystego zestawienia mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu oraz określenie potencjalnych szans i zagrożeń w odniesieniu do analizowanego obszaru. Analiza dotyczy szans i zagrożeń wynikających z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego. Dokonana analiza ma na celu ułatwić sformułowanie podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Mocne strony	Słabe strony
• Wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe przesądzające o atrakcyjności turystycznej obszaru gminy • Położenie znacznej części obszaru gminy w granicach otuliny Drawieńskiego Parku Narodowego, co sprzyja zrównoważonemu rozwojowi uwzględniającemu wartości przyrodniczo-kulturowe • Jakość środowiska naturalnego nie wpływa niekorzystnie na stan zabytków • Brak uciążliwego przemysłu • Doskonałe warunki do rozwoju turystyki, zwłaszcza wodnej, agroturystycznej i konnej • Istnienie wielu szlaków turystycznych na terenie gminy • Zachowane historycznie ukształtowane układy urbanistyczne	• Niedostateczne zrozumienie dla problematyki ochrony zabytków i tożsamości kulturowej obszarów chronionych związane z brakiem powiązania mieszkańców z tradycjami kulturowymi małej ojczyzny, co nie wyzwala ambicji opieki zwłaszcza w odniesieniu do obiektów mieszkalnych i gospodarczych • Zły stan techniczny wielu obiektów mieszkalnych i gospodarczych, • Pogarszający się stan techniczny nieużytkowanych obiektów architektury rezydencjonalnej (Kiełpino, Podegrodzie, Świąciechów) • Niezabezpieczone budynki w stanie ruiny (Chomętowo, Konotop) • Zły stan komponowanych układów zieleni parkowej oraz większości historycznych cmentarzy

(Drawno) i ruralistyczne (Barnimie, Brzeziny, Dominikowo, Zatom) z dużym udziałem zabudowy o wartościach kulturowych • Utrzymane w poprawnym stanie obiekty sakralne i budynki użyteczności publicznej • Zachowane obiekty o największej wartości kulturowej – kościoły, budynki użyteczności publicznej oraz niektóre budynki mieszkalne i gospodarskie, stanowiące o atrakcyjności ośrodków wiejskich • Niewielka liczba obiektów o nieustalonym stanie własnościowym na terenach układów ruralistycznych wskazanych do ochrony • Stosunkowo niewielka ilość nieruchomości zagospodarowanych nieprawidłowo po II wojnie światowej na terenie wartościowych kulturowo ośrodków wiejskich – możliwość zachowania i rewaloryzacji układów np. Barnimie, Brzeziny, Dominikowo, Kiełpino, Konotop, Niemieńsko, Zatom. • Istnienie Centrum Informacji Turystycznej w budynku zabytkowego Spichlerza wraz z regionalną izbą pamięci w postaci „Muzeum Ziemi Drawieńskiej” – instytucji promującej ochronę dziedzictwa kulturowego oraz gromadzącej cenne pamiątki związane z historią regionu. • Pozytywne rezultaty działań gminy na związane z uporządkowaniem terenu dawnego cmentarza ewangelickiego w Drawnie – uporządkowanie i utworzenie lapidarium wraz z kamieniem pamiątkowym symbolizującym polsko-niemieckie pojednanie • Dobre kontakty gminy i lokalnej społeczności z dawnymi mieszkańcami i ich potomkami sprzyjające współpracy międzynarodowej i wzmacnianiu	• Brak poczucia odpowiedzialności i kompetencji do ochrony na poziomie lokalnym; niedocenywanie przez społeczność lokalne znaczenia ochrony zabytków ruralistycznych dla rozwoju lokalnego • Brak prawnej ochrony konserwatorskiej dużej ilości obiektów zabytkowych o wysokich wartościach kulturowych • Brak studium krajobrazu kulturowego dla obszaru gminy nie sprzyja prawidłowemu rozpoznaniu i wartościowaniu zasobu dziedzictwa kulturowego • Konieczność aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy • Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach o wartościach kulturowych nie sprzyja działaniom mających na celu ochronę historycznych układów przestrzennych i poszczególnych obiektów zabytkowych • Konieczność formułowania warunków zabudowy każdorazowo dla poszczególnych inwestycji, jest nie tylko znaczną przeszkodą dla inwestujących, ale również stanowi zagrożenie dla prawidłowej realizacji polityki przestrzennej gminy • Konieczność tworzenia doraźnych rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzennym, dostosowywanych do bieżących, często przypadkowych potrzeb inwestorów • Tolerowanie samowoli i odstępstw od prawa przestrzennego i budowlanego • Brak integracji środowisk działających w obszarze dziedzictwa (projektanckich, konserwatorskich)

identyfikacji z dziedzictwem kulturowym tych ziem • Przyjęcie przez gminę dokumentów programowych (Program Rozwoju Lokalnego, Lokalny Program Rewitalizacji) uwzględniających ochronę dziedzictwa kulturowego jako jeden z obszarów strategicznego rozwoju gminy • Uchwalone Programy Odnowy Miejscowości sprzyjające działaniom rewitalizacyjnym w obszarze historycznie ukształtowanych układów przestrzennych z uwzględnieniem najważniejszych dla gminy obiektów zabytkowych • Uchwalenie uchwały umożliwiającej dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków • Promocja historii i spuścizny kulturowej gminy w czasopiśmie samorządowym „Ziemia Drawieńska” – dodatek „Kawaliera” • Działania gminy na rzecz odnowienia i utrzymania tożsamości kulturowej mieszkańców w postaci Festiwalu Krasnali	• Zbyt małe zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami i brak poparcia władz publicznych dla tego zaangażowania • Brak dostatecznych działań promocyjnych gminy w celu wyeksponowania wartości kulturowych gminy i popularyzacji wiedzy o wartości chronionych ośrodków wiejskich oraz idei ochrony zabytków • Brak działań edukacyjnych w obszarze promowania ochrony dziedzictwa kulturowego gminy • Brak dostatecznych środków na dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich na prace przy zabytkach • Rozczłonkowanie własnościowe – wielu właścicieli prywatnych, prowadzi do rozmycia odpowiedzialności za stan zachowania obiektów • Zła sytuacja finansowa właścicieli wielu obiektów mieszkalnych i gospodarczych • Brak mechanizmów zarządzania zabytkowymi budynkami mieszkalnymi z uwzględnieniem szczególnych uwarunkowań związanych z koniecznością ochrony ich wartości • Zły stan infrastruktury drogowej nie sprzyjający dostępności niektórych zabytków
Szanse	Zagrożenia
• Usprawnienie i przyspieszenie procesu opracowywania i uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach historycznie ukształtowanych układów	• Presja inwestycyjna związana ze wzmożonym zainteresowaniem inwestorów obszarami atrakcyjnymi pod względem przyrodniczym i turystycznym (budownictwo letniskowe)

przestrzennych (konieczność opracowania planu dla obszaru Starego Miasta w Drawnie i historycznych układów ruralistycznych) • Wprowadzanie nowoczesnych metod badawczych i naukowych w dziedzinie planowania przestrzennego na terenach zabytkowych oraz w dziedzinie rewaloryzacji i konserwacji obiektów zabytkowych • Postęp w zakresie wsparcia finansowego z różnych źródeł: międzynarodowych, państwowych, regionalnych, gminnych, prywatnych • Rozwój i wzrost skuteczności działań edukacyjnych w kierunku poszanowania zabytków, ich prawidłowej ochrony i atrakcyjnych przekształceń • Edukacja w dziedzinie zarządzania i gospodarowania dziedzictwem kulturowym • Skuteczne powiązanie priorytetów ochrony przyrody z promocją i ochroną wartościowego krajobrazu kulturowego • Współpraca z Dyrekcją Drawieńskiego Parku Narodowego w celu promocji dziedzictwa kulturowego gminy w powiązaniu z promocją wartości przyrodniczych na obszarze parku narodowego i jego otuliny • Włączenie wartości dziedzictwa kulturowego ośrodków zabytkowych w obieg gospodarczy, zwłaszcza w dziedzinie turystyki • Powiązanie istniejących szlaków turystycznych z promocją dziedzictwa kulturowego gminy i zasobu obiektów zabytkowych • Wzrost świadomości zabytkowego ośrodka ruralistycznego oraz obiektów budownictwa wiejskiego	• Degradacja zabytkowego krajobrazu miejskiego i wiejskiego przez nową dysharmonizującą zabudowę, degradacja obiektów zabytkowych poprzez przypadkowe działania inwestycyjne, prowadzone niezgodnie z zasadami ochrony konserwatorskiej • Przedkładanie interesu indywidualnych inwestorów nad dobro społeczne tj. dobro zabytku • Tendencje do zagospodarowania zabytkowych zespołów ruralistycznych atrakcyjnych pod względem turystycznym bez nawiązania do historycznego układu – zatarcie wyjątkowego charakteru historycznych ośrodków, upodobnienie ich do współcześnie ukształtowanych osiedli, a co za tym idzie spadek atrakcyjność i możliwości promocji danej lokalizacji z uwagi na posiadane wartości kulturowe • Tendencje do zagospodarowania poszczególnych obiektów zabytkowych bez nawiązania do historycznego stanu – zatarcie wyjątkowego charakteru historycznego obiektów, upodobnianie ich do współcześnie realizowanych obiektów, a co za tym idzie spadek atrakcyjność i możliwości promocji danych obiektów z uwagi na posiadane wartości kulturowe • Estetyczna dewaloryzacja na terenie ośrodków zabytkowych spowodowana niekontrolowanym wprowadzaniem elementów obcych – np. dysharmonizującej zabudowy skalą, formą i charakterem nieodpowiadającą wymogom zachowania historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej, stosowanie nieprzemyślanej, agresywnej kolorystyki, budowa obiektów tymczasowych – usługowych,

jako produktu turystycznego • Kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o zrównoważone zagospodarowanie obiektów zabytkowych (agroturystyka) • Stymulujący wpływ dobrych wzorców zagospodarowania zabytków – wpływa korzystnie na podejmowanie podobnych inwestycji przez kolejnych właścicieli/użytkowników • Korzystanie z doświadczeń międzynarodowych, rozszerzenie współpracy międzyregionalnej • Wykorzystanie stymulującej roli gminnego Centrum Informacji Turystycznej i Muzeum Ziemi Drawieńskiej w spichlerzu w obszarze promocji dziedzictwa kulturowego • Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych • Podtrzymywanie i rozwój inicjatyw zmierzających do podniesienia świadomości społecznej w obszarze tożsamości kulturowej i identyfikacji z dziedzictwem kulturowym związanym z historią i spuścizną zabytkową (festiwale, imprezy, działania edukacyjne i promocyjne) • Wprowadzenie publicznych dyskusji nad planami zagospodarowania w zakresie rewitalizacji zespołów urbanistycznych i ruralistycznych • Poprawa dostępności komunikacyjnej zabytkowych ośrodków ruralistycznych pozostających poza głównym strumieniem ruchu turystycznego • Wprowadzanie nowoczesnych systemów informacji turystycznej	handlowych, nowoczesnych nośników reklamowych itp. • Naciski na ograniczenie zakresu ochrony na terenach oraz w odniesieniu do obiektów planowanych do objęcia prawną ochroną • Klęski i zdarzenia losowe • Brak skutecznej egzekucji prawa w odniesieniu do obszarów i obiektów chronionych • Niezrozumienie zasad funkcjonowania funduszy europejskich, nieumiejętność dostosowania się do ich wymogów • Niestabilność przepisów finansowych • Zagrożenie nadmierną komercjalizacją zabytków, która prowadzić może do zbyt agresywnego inwestowania na terenach zabytkowych i może ograniczać wykorzystanie zabytkowych ośrodków przez społeczności lokalne • Słaba świadomość inwestorów w odniesieniu do wartości obiektów zabytkowych • Relatywnie wysokie koszty rewaloryzacji obiektów zabytkowych przekraczające nierzadko możliwości inwestorów indywidualnych i odstraszać potencjalnych inwestorów instytucjonalnych • Jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie – jedynie jako zasobu historycznego

Wnioski

Gmina Drawno dysponuje znacznym potencjałem w obszarze dziedzictwa kulturowego, którego mocne strony określa przede wszystkim wartość zespołu staromiejskiego Drawna oraz historycznie ukształtowane ośrodki wiejskie, nie uległe jeszcze znacznej dewaloryzacji. O atrakcyjności gminy przesądzają zwłaszcza wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe stymulujące rozwój turystyki i sprzyjające inwestycjom związanym z tym sektorem gospodarki. Obecność Drawieńskiego Parku Narodowego i jego otuliny na znacznym obszarze gminy powinna wpływać stymulująco nie tylko na ochronę wartości przyrodniczych, ale powinna być również przesłanką do objęcia ochroną całokształtu krajobrazu kulturowego gminy, w tym wartościowych układów przestrzennych i poszczególnych obiektów zabytkowych. Mocną stroną gminy jest dość dobrze rozwinięta turystyka, jednak niezrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, w tym budownictwa lotniskowego może wywołać negatywne skutki w obszarze ochrony dziedzictwa zwłaszcza w odniesieniu do historycznych układów przestrzennych i tradycyjnych form budownictwa. Potencjał ten osłabiają w dość dużym stopniu czynniki o charakterze społecznym, ekonomicznym oraz niski stopień świadomości oraz wiedzy społeczności lokalnej, dotyczący wartości kulturowych, którymi odznacza się Gmina. Zmieniające się uwarunkowania społeczno-polityczne, otwarcie na współpracę międzyregionalną i międzynarodową, wstąpienie do Unii Europejskiej i możliwość korzystania z jej funduszy, poprawa infrastruktury komunikacyjnej, stwarzają niepowtarzalną szansę dla zachowania i wykorzystania tego potencjału, poprzez odpowiednie działania w kierunku rewaloryzacji wartościowych elementów krajobrazu kulturowego Gminy i ich promocji. Działania te powinny być jednak prowadzone w sposób uważny, zaplanowany i kontrolowany, przy udziale odpowiednich specjalistów. W przeciwnym razie odpowiednie wykorzystanie szans może zostać zagrożone poprzez zatarcie i pomniejszenie wartości kulturowych Gminy, np. w wyniku nieprawidłowo prowadzonych inwestycji remontowych lub w zakresie realizacji nowego budownictwa mieszkalnego czy rekreacyjnego.

8. Założenia programowe Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Drawno

Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględniają cele wymienione w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i wynikają bezpośrednio z diagnozy stanu dziedzictwa kulturowego i oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Założenia programu związane są z opieką samorządu Gminy Drawno nad zabytkami gminy. Zadaniem samorządu jest przejęcie roli inicjującej i stymulującej opiekę nad dziedzictwem kulturowym gminy, jako wartości podlegającej szczególnej trosce uwarunkowanej względami społecznymi.

Ze względu na specyficzne walory naturalne Gminy Drawno wśród najważniejszych priorytetów Gminnego programu opieki nad zabytkami należy w szczególności wymienić działania zmierzające do włączenia problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w obszar ochrony przyrody. Ważnym zadaniem powinno być również wykorzystanie potencjału turystycznego gminy w celu promocji obszarów i obiektów zabytkowych. Efektem działań samorządu lokalnego w obszarze objętym programem powinno być „przywrócenie” gminie zabytków, poprzez konsekwentne promowanie i uświadamianie lokalnemu społeczeństwu i turystom walorów kulturowych Ziemi

Drawieńskiej, która do tej pory kojarzona była wyłącznie z krajobrazem przyrodniczym.

Do priorytetowych zadań powinny należeć działania promocyjne i edukacyjne zmierzające do poprawy świadomości społecznej mieszkańców w zakresie wartości lokalnego dziedzictwa i stymulowanie rozwoju regionalnej tożsamości kulturowej w nawiązaniu do idei „małych ojczyzn”.

1. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno:	
Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy	
Priorytet	Działania
1. Realizacja ochrony i opieki nad zabytkami oraz ochrony krajobrazu kulturowego poprzez priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej Gminy Drawno	1. Opracowywanie na bieżąco dla obszarów i obiektów analiz oraz studiów przydatnych do podejmowania decyzji planistycznych: – opracowanie studium krajobrazu i wartości kulturowych dla obszaru gminy z waloryzacją wartościowych układów przestrzennych, wyznaczeniem stref i obiektów chronionych wraz z warunkami ochrony konserwatorskiej; – aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Drawno poprzez wskazanie wartościowych obszarów i obiektów wytypowanych do ochrony konserwatorskiej; – opracowanie koncepcji zagospodarowania wzgórza zamkowego w Drawnie z uwzględnieniem trwałego zabezpieczenia ruin zamku oraz wykreowaniem przestrzeni ekspozycyjnej i rekreacyjnej; – opracowanie koncepcji zagospodarowania dawnych kwartałów przyrynkowych w Drawnie z uwzględnieniem możliwości wyburzenia lub estetyzacji dysharmonijnej powojennej zabudowy; – opracowanie koncepcji zagospodarowania i ekspozycji zachowanych fragmentów murów obronnych Drawna.
2. Objęcie ochroną konserwatorską wartościowych układów przestrzennych oraz zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków	1. Opracowanie i uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów historycznych układów urbanistycznych (Stare Miasto w Drawnie) i ruralistycznych z uwzględnieniem ochrony obiektów zabytkowych wskazanych do ochrony w Studium krajobrazu i wartości kulturowych oraz ujętych w Gminnej Ewidencji

	Zabytków i Ewidencji Zabytków Archeologicznych
3. Aktualizowanie danych z zakresu opieki nad zabytkami w kolejnych edycjach Lokalnego Programu Rewitalizacji, Planu Rozwoju Lokalnego oraz Planach Odnowy poszczególnych miejscowości	1. Uwzględnienie zadań w zakresie modernizacji i rewitalizacji obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków oraz innych wartościowych zabytków nie objętych ochroną konserwatorską (np. układ urbanistyczny Starego Miasta w Drawnie, zabytkowe założenia parkowe), pod kątem pozyskania środków finansowych na ich rewitalizację.
2. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno: Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	
Priorytet	Działania
1. Włączenie problematyki ochrony krajobrazu kulturowego gminy w istniejące narzędzia prawne ochrony przyrody i środowiska naturalnego	1. Współpraca z Dyrekcją Drawieńskiego Parku Narodowego w celu skoordynowania działań na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego gminy w powiązaniu z ochroną wartości przyrodniczych parku i jego otuliny; 2. Uwzględnienie w Planie Ochrony Parku zapisów dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego gminy Drawno
2. Ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	1. Uwzględnienie w planach zagospodarowania aktualnej bazy danych o zabytkach, tj. rejestru zabytków, gminnej ewidencji zabytków, wykazu stanowisk archeologicznych, elementów zieleni komponowanej, cmentarzy. 2. Utworzenie Drawieńskiego Parku Kulturowego dla ochrony wartościowego krajobrazu kulturowego Drawna i okolic. 3. Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości i linii zabudowy, charakteru zabudowy). 4. Weryfikacja i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków Gminy Drawno - wykreślenie obiektów zdewaloryzowanych, które w wyniku przebudów i modernizacji

	utraciły charakter i walory zabytkowe, - uzupełnienie gminnej ewidencji zabytków o pozostałości dawnych murów obronnych Drawna, Wymiana danych dotyczących obiektów i terenów ujętych w gminnej ewidencji zabytków z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Szczecinie.
3. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	1. Podjęcie działań w celu rozszerzenia rejestru zabytków, w tym wykonanie kart ewidencyjnych zabytku architektury i budownictwa (w przypadku ich braku lub dezaktualizacji), niezbędnych do rozpoczęcia procedury o wpis do rejestru oraz wnioskowanie do ZWKZ o wpis tych obiektów do rejestru zabytków; proponowane obiekty: Barnimie: oficyna dworska, dawna szkoła (budynek 45); Borowiec: dwór myśliwski wraz z parkiem; Chomętowo: ruiny pałacu; Dominikowo: dawna szkoła (budynek 39), Drawno – zespół dawnej fabryki wyrobów ceramicznych „Etruria” przy ul. Choszczeńskiej 87, budynek dawnego dworu przy ul. Kolejowej 14, dawna pastorówka (Plac Wolności 1), zabudowa mieszkalna przy ul. Kolejowej – budynki nr: 20, 23, 25, kamienica przy ul. Choszczeńskiej 19; Podegrodzie: dwór wraz z folwarkiem i założeniem parkowym z cmentarzem rodowym; Sieniawa: dwór z parkiem; Żółwino: kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego; 2. Prowadzenie działań informacyjnych i popularyzatorskich, ułatwiających właścicielom podjęcie decyzji o złożeniu wniosków o objęcie ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków obiektów zabytkowych nie będących własnością Gminy, o znaczących dla regionu wartościach historycznych, artystycznych i naukowych. 3. Wytypowanie i objęcie ochroną prawną dóbr kultury współczesnej, w tym obiektów architektury i przestrzennych form plastycznych, miejsc pamięci martyrologii w czasach I i II wojny światowej.
3. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno:	

Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Priorytet	Działania
1. Wypracowanie czytelnych zasad finansowego wsparcia dla właścicieli obiektów zabytkowych.	1. Ułatwienie dostępu do informacji (np. poprzez odpowiednią zakładkę na stronie internetowej gminy) o podjętej przez Radę Gminy uchwale w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorski, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (uchwała Nr IV/27/07 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 16 lutego 2007 roku) – wyjaśnienie trybu i zasad przyznawania dofinansowania oraz udostępnienie formularza aplikacyjnego zainteresowanym podmiotom. 2. Udostępnienie pełnej informacji o innych źródłach i warunkach uzyskania wsparcia finansowego na prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych.
2. Przeciwdziałanie niszczeniu i niewłaściwemu użytkowaniu zabytków.	1. Prowadzenie prac remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Drawno, zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi. W pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach wymagających renowacji, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne, jak np. dwór w Kiełpinie. 2. Wspieranie działań zmierzających do montażu systemów zabezpieczeń ppoż. oraz antywłamaniowych w ramach prowadzonych prac remontowych w obiektach zabytkowych. 3. Uwzględnianie w umowach sprzedaży/dzierżawy/itp. warunków właściwego użytkowania obiektów zabytkowych oraz obowiązku przeprowadzenia prac remontowych w określonym terminie. 4. Podjęcie działań w celu uporządkowania, odpowiedniego zagospodarowania i oznaczenia cmentarzy, w tym z zabezpieczeniem pozostałości nagrobków, przeprowadzeniem prac porządkowych przy zieleni itp. 5. Reagowanie samorządu, we współpracy z Powiatowym Inspektoratem Nadzoru Budowlanego oraz Wojewódzkim Urzędem

	Ochrony Zabytków, na brak należytej dbałości właścicieli o bieżące utrzymanie zabytków, w konsekwencji prowadzącej do uszkodzeń i zniszczeń. 6. Prowadzenie działań informacyjnych, edukacyjnych i popularyzatorskich w celu przeciwdziałania inwestycjom przeprowadzanym ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów. 7. Stałe podnoszenie wskaźnika budżetu gminnego przeznaczonego na ochronę zabytków. 8. Sprzyjanie i propagowanie występujących już na terenie gminy pozytywnych przykładów adaptacji (wykonanych z poszanowaniem dla substancji zabytkowej) nieużytkowanych elementów zabudowy zagród na cele mieszkalne, rekreacyjne itd. 9. Wspieranie działań zmierzających do powstrzymania procesu niszczenia oraz działań ratunkowych w stosunku do obiektów zabytkowych o wybitnych w skali gminy walorach architektonicznych lub historycznych, nie będących własnością gminy, nieużytkowanych i znajdujących się w złym stanie technicznym, a dających jednak możliwość adaptacji do nowej funkcji, służącej (bezpośrednio lub pośrednio) społeczności lokalnej. 10. Zabezpieczanie obiektów zagrożonych zniszczeniem, zawaleniem itp. przed dostępem osób trzecich, do czasu podjęcia innych działań (np. ruiny dworów w Chomętowie i Konotopiu, dwór w Kiełpinie).
3. Ochrona zabytków niematerialnych	1. Wykonanie opracowania obejmującego zabytki niematerialne, np. historyczne nazwy miejsc i obiektów, nazwy związane z lokalną historią, tradycją, topografią, itp. w celu objęcia ich ochroną prawną.
4. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym bądź realizowanym procesem inwestycyjnym	1. Wykonywanie dokumentacji poprzedzających prace remontowo-konserwatorskie: sondażowych badań, ekspertyz, programów prac konserwatorskich, katalogu typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego. 2. Wykonanie inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych, w pierwszej kolejności zespołu dworów w Chomętowie, Kiełpinie i Konotopiu,

	nieużytkowanych stacji kolejowych.
5. Udostępnienie właścicielom i zarządom zabytków bazy danych, dotyczącej sposobu prowadzenia prac.	1. Stworzenie bazy danych podmiotów prawnych i fizycznych, za ich zgodą, zajmujących się czynną konserwacją i renowacją obiektów zabytkowych, spełniających ustawowe wymagania do prowadzenia tych prac.
4. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno: Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego	
Priorytet	Działania
1. Uwzględnianie wartości ekspozycyjnych poszczególnych obiektów, układów przestrzennych i walorów krajobrazowych terenu Gminy Drawno	1. Przywrócenie historycznych punktów i osi widokowych. 2. Wykonanie opracowania w celu określenia możliwości ograniczenia niekontrolowanego i chaotycznego rozprzestrzeniania się zabudowy mieszkalnej i letniskowej poza historyczne jednostki osadnicze, degradującego walory krajobrazowe Gminy Drawno poprzez zatarcie walorów związanych z historycznymi układami ruralistycznymi o metryce średniowiecznej oraz degradację wartościowego krajobrazu kulturowego. 3. Wykonanie opracowania określającego zasady estetycznych i widokowych rozwiązań w rejonach głównych dróg wiejskich, a także ekspozycji sylwet historycznych jednostek osadniczych 4. Opracowanie zasad i ich wdrażanie za pomocą zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony charakterystycznych obiektów krajobrazowych przed montażem urządzeń sieciowych, telekomunikacyjnych, elektrowni wiatrowych, sztyldów i reklam, gabarytowych nośników reklamowych itp. 5. Prowadzenie bieżących prac porządkowych i pielęgnacyjnych przy zabytkowych zespołach historycznej zieleni – parkach, cmentarzach. 6. Iluminacja najcenniejszych zabytków, np. kościoły w Barnimu, Brzezinach, Drawnie, Dominikowie, Żółwinie, ruiny zamku Wedłów w Drawnie.
5. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno: Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw	

sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami

Priorytet	Działania
1. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów i ofert turystycznej.	1. Udostępnienie na stronach internetowych gminy bazy danych o zabytkach i historycznych przestrzeniach gminy oraz ujęcie jej w ofercie turystycznej gminy. 2. Wspieranie działalności i rozwoju „Muzeum Ziemi Drawieńskiej przy gminnym Centrum Informacji Turystycznej w Spichelrzu – gromadzenie nowych eksponatów i pamiątek historycznych, organizacja tematycznych wystaw czasowych, wspieranie działalności popularyzatorskiej i edukacyjnej, w miarę potrzeby nadanie placówce statutu gminnej instytucji kultury i wsparcie finansowe ze strony gminy. 3. Utrzymanie istniejących i tworzenie nowych tras edukacyjno-turystycznych po zasobach przyrodniczych i kulturowych gminy. Proponuje się rozszerzenie istniejących oraz tworzenie nowych szlaków rowerowych, konnych, samochodowych w powiązaniu z istniejącymi szlakami przyrodniczo-krajoznawczymi np. - budowa mini-przystani dla kajaków na Drawie i Korytnicy w celu zachęcenia turystów do odwiedzenia historycznych wsi i osad wraz z występującymi na ich terenie zabytkami, - szlak po zabytkowych cmentarzach, - szlak po architekturze sakralnej i rezydencjonalnej gminy, - pieszo-rowerowy „szlak śladami rodu Wedłów” łączący miejsca związane działalnością najbardziej zasłużonego dla rozwoju Ziemi Drawieńskiej rodu arystokratycznego, 4. Działania promocyjne zmierzające do zainteresowania turystów przebywających na terenie gminy w sezonie letnim obiektami zabytkowymi i wartościami kulturowymi gminy (turystyczne „ożywienie Starego Miasta w Drawnie oraz atrakcyjnych pod względem turystycznym wsi i osad). 5. Udział zabytków w podtrzymywaniu ruchu turystycznego poza wysokim sezonem (całoroczne gospodarstwa agroturystyczne). 6. Lepsze udostępnianie obiektów zabytkowych (np. otwarcie dla zwiedzających DPS w pałacu w Brzezinach i Pałacu Myśliwskiego w

	Niemieńsku-Zamek). 7. Popularyzacja zasobów kulturowych gminy w prasie, radiu, telewizji, w tym periodyku samorządowym „Ziemia Drawieńska”.
2. Utworzenie i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi turystyki.	1. Stworzenie spójnego i jednolitego dla całej gminy systemu informacji wizualnej o obiektach zabytkowych i istotnych dla dziedzictwa kulturowego gminy: np. drogowskazów, tablic kierunkowych, tablic informacyjnych z logo gminy, o charakterystycznej formie graficznej, kolorze, liternictwie; także tablice dotyczące historii miejscowości, cmentarzy, parków itd. 2. Złożenie wniosków do Starosty Choszczeńskiego o oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru zabytków tzw. błękitną tarczą, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury. 3. Wspieranie rozwoju agroturystyki z wykorzystaniem zabytkowych obiektów budownictwa wiejskiego. 4. Przywracanie punktów infrastruktury wodnej (przystanie żeglarskie i kajakowe, targowiska rybne, nadbrzeżna gastronomia).
3. Włączenie Gminy Drawno w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki.	1. Udział w programach i stowarzyszeniach nastawionych na promocję dziedzictwa kulturowego pod kątem atrakcji turystycznych 2. Udział w targach, konferencjach w celu promowania wartości materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. 3. Wykorzystanie turystycznego znaczenia gminy dla promocji dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych. 4. Udział w obchodach Europejskich Dni Dziedzictwa. 5. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa w obszarze promowania dziedzictwa kulturowego.
4. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	1. Przygotowanie informacji na stronach internetowych miasta o lokalnej tradycji kształtowania zabudowy i dawnych materiałach budowlanych (głównie użyciu ceramiki i drewna), rekomendowanych do stosowania w zabudowie historycznej, a także w budynkach nowoprojektowanych, np. na terenach wiejskich. 2. Inicjowanie i wspieranie wydawnictw

	obejmujących zagadnienia ochrony dóbr kultury (foldery, przewodniki). 3. Wspieranie inicjatyw mających na celu edukowanie społeczeństwa, zwłaszcza dzieci i młodzieży na rzecz ochrony dziedzictwa, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych i idei małych ojczyzn (np. udział w programach Centrum Edukacji Obywatelskiej przy MKiDN pt. „Ślady przeszłości”).
5. Wspieranie działań społecznych chroniących i promujących lokalne dziedzictwo kulturowe oraz budujących tożsamość mieszkańców.	1. Włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego w treść obchodów „Festiwalu Krasnali” 2. Udzielenie wsparcia dla społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowych poprzez popularyzację idei społecznego opiekuna zabytków. 3. Organizacja konkursu dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego. 4. Ustanowienie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego. 5. Obejmowanie przez Burmistrza Gminy Drawna patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (zbiórki, akcje społeczne, loterie itp.). 6. Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy premiujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego. 7. Stymulowanie i podtrzymywanie kontaktów z dawnymi mieszkańcami terenu gminy i ich potomkami. 8. Wspieranie i promowanie inicjatyw związanych z organizacją warsztatów i pokazów w zakresie tradycyjnych rzemiosł budowlanych np. 9. - w nawiązaniu do historycznej tradycji wyrobu ceramiki użytkowej, dekoracyjnej i budowlanej.
6. Cel gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno: Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków	
Priorytet	Działania
1. Zapewnienie właściwej informacji na temat obiektów i obszarów zabytkowych na terenie Gminy Drawno oraz	1. Publikacja na stronie internetowej Gminy Drawno Gminnej Ewidencji Zabytków oraz rejestru zabytków. 2. Opracowanie i udostępnienie informacji o

warunków ich ochrony	prawach i obowiązkach zarządców i właścicieli obiektów zabytkowych, w tym o możliwościach pozyskania wsparcia finansowego na prace remontowo-konserwatorskie. 3. Organizacja cyklu spotkań dla zarządców/właścicieli/przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych w celu promowania standardów w zakresie rewaloryzacji i remontowania obiektów zabytkowych.
7. Cel Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Drawno: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	
Priorytet	Działania
1. Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną w celu reaktywacji na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów.	1. Włączenie do programu szkoleń i warsztatów organizowanych przez Urząd Pracy dla osób bezrobotnych, zakresu tradycyjnych sztuk budowlanych w oparciu o lokalną tradycję (ceramika, murarstwo, dekarstwo, ciesielstwo itp.). 2. Wspieranie, kreowanie i promowanie inicjatyw zmierzających do organizowania warsztatów, pokazów związanych z „ginącymi zawodami”, zwłaszcza w zakresie tradycyjnych rzemiosł budowlanych; zachęcanie do włączenia się do tych działań lokalnych rzemieślników: kowali, cieśli, stolarzy, murarzy itp. 3. Aktywizacja osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie parków, cmentarzy itp.
2. Stałe podnoszenie poziomu wyszkolenia pracowników samorządowych zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.	1. Udział w specjalistycznych programach szkoleniowych, konferencjach, warsztatach, mających na celu przygotowanie i podnoszenie kwalifikacji kadr administracji samorządowej wykonującej zadania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.
3. Wspieranie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.	1. Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych. 2. Wspieranie rozwoju regionalnych muzeów, galerii, izb pamięci.

9. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Zakłada się, że zadania Gminnego programu opieki nad zabytkami będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, diecezję, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, lokalne środowisko naukowe.

W imieniu Gminy Drawno zadania będą wykonywane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, instytucje kultury i in.) oraz wydziały Urzędu Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych plany zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. dotacje na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie z środków zagranicznych, nagrody, ulgi finansowe dla właścicieli i zarządców obiektów zabytkowych),
- społeczne (np. edukacja, promocja, informacja, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami),
- kontrolne (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego)
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art.87 ust. 1 i ust. 5 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny program opieki nad zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, a co 2 lata wójt gminy sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia radzie gminy.

Postuluje się aby sprawozdania z realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami były przekazywane do wiadomości Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania. Wskaźniki realizacji planowanych zadań należy oprzeć

na monitoringu działań prowadzonych w ramach założeń programowych określonych w rozdziale 8 Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Drawno.

Przykładowe kryteria oceny Gminnego programu opieki nad zabytkami:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczbę obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia obszaru gminy obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba opracowanych prac studialnych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych związanych z promocją zasobu dziedzictwa kulturowego gminy itp.,
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy,
- liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,
- liczba zwiedzających „Muzeum Ziemi Drwieńskiej”,
- liczba szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego lub liczba pracowników biorących w nich udział.

11. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Wsparciem w realizacji tych zadań mogą być środki publiczne przekazywane w formie dotacji celowej, udzielanej na wniosek właściciela, użytkownika lub osób przez nie upoważnionych.

Dofinansowanie zadań związanych z opieką nad zabytkami może pochodzić z różnych źródeł: krajowych i zagranicznych.

11.1 Środki krajowe

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków z budżetu państwa a także przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, reguluje rozdział 7 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz.U. z 2005 r. Nr 112 poz. 940). O udzielenie dotacji może ubiegać się osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie.

Dotacja, zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może obejmować nakłady konieczne m.in. na sporządzanie ekspertyz, badań, programu konserwatorskiego, projektów budowlanych, zabezpieczanie obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków, okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, a w wyjątkowych okolicznościach do 100% - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną lub stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac (art. 78 ustawy).

Dotacje udzielane mogą być na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja) wnioskodawcom, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych (§ 3.1. rozporządzenia) - lub w formie dotacji na prace, które zostaną przeprowadzone.

- **Z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.**

W przypadku dotacji udzielanej przez Ministra prace muszą być realizowane w ramach zadań mieszczących się w ogłaszanych co roku przez ministra programach operacyjnych lub priorytetach tych programów realizujących cele zawarte w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury.

Z programów Ministra Kultury ogłoszonych w 2010 r. dla zadań związanych z ochroną zabytków najistotniejsze wydają się programy:

- „Promesa Ministra Kultury” - celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich,
- „Edukacja kulturalna” - celem programu jest aktywizacja i inspiracja zachowań twórczych, rozwijanie ekspresji twórczej i kreatywności, a także wzbogacenie oferty artystycznej edukacji pozaszkolnej skierowanej do dzieci i młodzieży,

- „Zasoby cyfrowe”, priorytet 2 - celem programu jest digitalizacja zabytków i muzealiów oraz ich bezpieczne i długotrwałe udostępnianie w postaci cyfrowej, a także upowszechnianie nowoczesnych cyfrowych metod dokumentacji zabytków i muzealiów. Celem priorytetu jest też edukacja w zakresie digitalizacji zabytków i muzealiów oraz zasad przechowywania i promocji zasobów cyfrowych, a także zwiększenie dostępności zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez rozwój współpracy instytucjonalnej w sieci,
- „Dziedzictwo Kulturowe”, priorytet 1 - Ochrona zabytków, którego celem jest ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja i rewaloryzacja zabytków oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne; program może być źródłem starania się o dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków,
- „Rozwój inicjatyw lokalnych” - celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury; przedmiotem dofinansowania mogą być remonty, roboty budowlane, przebudowa (modernizacja) nieruchomości na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury, również przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji.

Szczegółowe informacje na temat ogłaszanych corocznie programów, wnioski oraz kryteria udzielania dotacji dostępne są na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN): www.mk.gov.pl

- **Dotacje udzielane przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.**

Zasady przyznawania dotacji na podstawie art. 74 pkt 2 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami regulują stosowne artykuły rozdziału 7 ustawy (art. 75, 76, 77, 78) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz.U. z 2005 r. Nr 112 poz. 940). Szczegółowe informacje o procedurach związanych ze składaniem wniosków dotacyjnych można otrzymać na stronie Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków: www.wkz.szczecin.pl

- **Dotacje Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.**

Dotacje przyznawane są na prace przy utrzymaniu i rewaloryzacji zabytkowych parków a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią (np. zespołów pałacowo-folwarcznych z parkami). Dotyczy to inwestycji związanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi (ogród dendrologiczny). Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Informacje: www.wfos.szczecin.pl

- **Fundusz Kościelny Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji**

Daje dodatkową możliwość wsparcia prac przy zabytkach sakralnych. Jednym z celów funduszu jest dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich i zabezpieczających zabytkowe obiekty sakralne, w szczególności polegających na remontach dachów, stropów, elewacji, osuszanie, izolacje, instalacje elektryczne, przeciwwłamaniowe itp. Dofinansowanie z funduszu nie obejmuje ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych, obiektów towarzyszących, typu dzwonnice, krzyże itp. a także stałych elementów wystroju wnętrz, typu polichromie, witraże, posadzki.

Informacje dostępne na stronie: www.mswia.gov.pl

- Inną formą pozyskania środków finansowych na ochronę dziedzictwa kultury jest **partnerstwo publiczno-prywatne**

Informacje: www.partnerstwopublicznoprywatne.info

11.2 Środki zagraniczne

Możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego z funduszy europejskich w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego funkcjonują w ramach wielu projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych tzw. „miękkich”.

Projekty inwestycyjne dzielą się na projekty dziedzictwa nieruchomego i dziedzictwa ruchomego.

Wśród projektów dziedzictwa nieruchomego wyróżnia się projekty dotyczące m.in. renowacji, konserwacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych bądź wpisanych do rejestru zabytków, rewitalizacji historycznych obszarów miejskich, w tym powojaskowych, przemysłowych itp.

W przypadku projektów dziedzictwa ruchomego wyróżnia się projekty dotyczące m.in. digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego, zabezpieczenia przed nielegalnym wywozem, kradzieżą lub zniszczeniem zabytków ruchomych.

Projekty inwestycyjne mogą być realizowane w ramach, np.:

Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – Działanie 11.1 (dofinansowanie rewitalizacji, rewaloryzacji, konserwacji, renowacji a także adaptacji na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków, zabezpieczenia przed kradzieżą i zniszczeniem) www.mrr.gov.pl

Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka – Działanie 6.4 (dofinansowanie ponadregionalnych projektów turystycznych stanowiących wyjątkowe atrakcje regionu) www.mrr.gov.pl

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego – Działanie 5.6, 6.6, Poddziałanie 5.2.1, 5.2.2, 6.2.1, 6.2.2 (dofinansowanie rewaloryzacji, konserwacji, renowacji a także adaptacji obiektów przemysłowych, powojaskowych i popegeerowskich na cele kulturalne; prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach nieruchomych - obiekty historyczne, układy urbanistyczne i ruralistyczne, dzieła

architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, pozostałości historycznego osadnictwa; zakup i instalacja systemów zabezpieczeń obiektów i zespołów zabytkowych przed pożarem, kradzieżą i zniszczeniem; digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego) www.funduszeuropejskie.gov.pl, www.rpo.wzp.pl

Europejskiej Współpracy Terytorialnej, np.: Program Polska-Brandenburgia – Działanie 1.1 (dofinansowanie ochrony dóbr naturalnych i dóbr kultury, zapobieganie zagrożeniom naturalnym i technologicznym) www.mrr.gov.pl

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – Działanie 3.4 (dofinansowanie zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne, odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci, kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów), www.prow.wzp.pl, www.minrol.gov.pl

Funduszu dla Organizacji Pozarządowych, www.fundusznngo.pl

Fundusze nieinwestycyjne tzw. „miękkie” związane są m.in. z organizacją szkoleń, warsztatów, badań, wystaw itp. Część z projektów wymaga nawiązania współpracy międzynarodowej i znalezienia partnera zagranicznego.

Projekty „miękkie” mogą być realizowane w ramach, np.:

Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – Działanie 7.3 (dofinansowanie inicjatyw lokalnych na terenach wiejskich z zakresu kultury (np. z zakresu kultywowania tradycji), www.mrr.gov.pl

Europejskiej Współpracy Terytorialnej, np.: Program Polska-Brandenburgia – Działanie 1.3, 3.1, 3.2, Polska-Meklemburgia Pomorze Przednie/Brandenburgia – Działanie 3.1, 3.2 (utrzymywania i wspólnego korzystanie z dóbr kultury, szczególnie w miastach bliźniaczych) www.mrr.gov.pl

Programu Kultura 2007-2013 – Działanie 1, 2, 3 (dofinansowanie nagród w dziedzinie dziedzictwa kulturowego, architektury, wsparcia badań w zakresie współpracy kulturalnej w Europie) www.mkidn.gov.pl

Bardzo pomocne w uzyskaniu wiedzy o możliwościach pozyskania funduszy zagranicznych jest opracowanie pt.: „Możliwości finansowania kultury z funduszy europejskich w latach 2007-2013”, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dostępne na stronie: www.mk.gov.pl

Opracowanie, w formie przewodnika, zawiera informacje o możliwościach finansowania projektów kulturalnych, w tym z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, w ramach programów krajowych i wspólnotowych z udziałem środków UE. Opracowanie umożliwia dostosowanie planowanej inwestycji do odpowiedniego projektu, analizuje kryteria, procedury oraz szanse pozyskania środków z szerokiej gamy funkcjonujących w latach 2007-2013 projektów z zakresu kultury.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia odpowiedniej formy dofinansowania na określone

zadania należy każdorazowo dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ mogą one ulegać zmianom.

12. Realizacja i finansowanie przez samorząd lokalny zadań z zakresu ochrony zabytków

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego z budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez :

12.1 Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, i na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 18.12.2007 r. (Dz.Urz.Woj.Zachodniopom. z 2008 r. nr 20 poz. 366) o trybie i zasadach przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Zasady udzielania dotacji, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach.

Informacje: www.bip.um.zachodniopomorskie.pl

12.2 Samorząd powiatowy

Zgodnie z ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r., nr 91, poz. 578 ze zm.) oraz ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach spoczywa również na jednostkach samorządu terytorialnego szczebla powiatowego.

Zasady i sposób finansowania prac przy zabytkach powinna określać uchwała Rady Powiatu. Do czasu wykonania niniejszego opracowania taka uchwała nie została podjęta przez Radę Powiatu w Choszcznie.

12.3 Samorząd gminny

Zgodnie z w/w ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Możliwości finansowe gminy Drawno określa budżet gminy oraz wykaz Wieloletnich Programów Inwestycyjnych, który identyfikuje projekty i zadania inwestycyjne zgodnie z kierunkami rozwoju gminy. Część zadań Gminnego programu opieki nad zabytkami może być sfinansowana przez gminę w całości ze środków budżetowych, np. w formie dotacji celowych na zadania własne gminy w zakresie kultury i ochrony zabytków realizowane przez podmioty nienależące do sektora finansów publicznych,

inne mogą być zaplanowane jako projekty do sfinansowania przy znacznym udziale środków pochodzących z funduszy pomocowych.

Zadania programu opieki mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie (np. muzea, biblioteki, izby regionalne, izby tradycji) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia).

Podstawowym instrumentem finansowania zadań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami Gminy Drawno jest Uchwała Nr IV/27/07 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 16 lutego 2007 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków umożliwiającą ubieganie się o dotację podmiotom będącym właścicielami lub posiadającym tytuł prawny do korzystania z zabytków nie będących własnością Gminy Drawno.

Wysokość wydatków budżetu Gminy Drawno na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w okresie ostatnich 4 lat kształtowała się następująco:

Rok	Wysokość wydatków budżetowych
2006	30 000
2007	50 000
2008	26 000
2009	10 000

13. Załączniki

- **Załącznik nr 1** – wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Drawno
- **Załącznik nr 2** – wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Drawno
- **Załącznik nr 3** – wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Drawno
- **Załącznik nr 4** – Uchwała nr IV/27/07 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 16 lutego 2007 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

14. Literatura

- Operat ochrony zasobów kulturowych Drawieńskiego Parku Narodowego wraz z otuliną – Katalog Miejscowości – Wartości Kulturowe Miast – Synteza Wartości Kulturowych – Wytyczne konserwatorskie, oprac. Dorota Matyszczuk, Wielkopolski Ośrodek Studiów Ochrony Środowiska Kulturowego w Poznaniu, Poznań 1998-1999 r.,
- G.J. Brzustowicz, Drawno i okolice, Granowo-Poznań 1998 r.,
- T. Palacz, Dobra kultury Drawieńskiego Parku Narodowego w ujęciu etnograficznym, Wielkopolski Ośrodek Studiów Ochrony Środowiska Kulturowego w Poznaniu, Poznań 1998-1999 r.,
- T. Palacz, Ikonografia wsi Drawieńskiego Parku Narodowego wraz z otuliną, Poznań 1998-1999 r.,
- B. Iwanicka-Pinkosz, M. Wróbel, E. Wywińska, Archeologiczne Dobra kultury Drawieńskiego Parku Narodowego, Wielkopolski Ośrodek Studiów Ochrony Środowiska Kulturowego w Poznaniu, Trzebiny 1999 r.,